

Zájmové vzdělávání dospělých v oblasti trávení volného času

Andrea Machálková, DiS.

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Andrea Machálková, DiS.**
Osobní číslo: **H11100**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Andragogika v profilaci na řízení lidských zdrojů
v neziskové sféře**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Zájmové vzdělávání dospělých v oblasti trávení
volného času**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

**Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti vzdělávání dospělých, volného času
a zájmového vzdělávání dospělých.**

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumného šetření, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta. Kapitoly z andragogiky. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80-244-1355-8.

BENEŠ, Milan. Andragogika. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-8643-223-8.

ČÁBALOVÁ, Dagmar. Pedagogika. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-2993-0.

PALÁN, Zdeněk. Výkladový slovník vzdělávání dospělých. Praha: DAHA, 1997. ISBN 80-902232-1-4.

ŠERÁK, Michal. Zájmové vzdělávání dospělých. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.

KASWORM, Carol E., Amy D. ROSE and Jovita M. ROSS-GORDON. Handbook of Adult and Continuing Education. California: SAGE Publications, 2010. ISBN 978-4129-6050-2.

WODLINGER, Michael. Adult Education: Understanding The Adult Learner. USA: Xulon Press, 2007. ISBN 978-1-602666-069-4.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.**

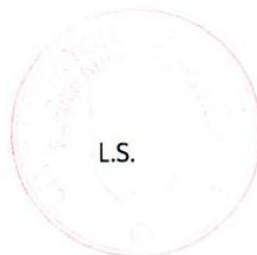
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **22. ledna 2014**

Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2014**

Ve Zlíně dne 22. ledna 2014

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 14.02.2014

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Opírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá problematikou zájmového vzdělávání dospělých, které je jedním z významných faktorů nezbytných pro další rozvoj vzdělávání těchto osob. Zájmové vzdělávání dospělých, jakožto součást celoživotního vzdělávání, představuje důležitou kategorii vzdělávání, která je dobrovolně realizována v rámci volného času dospělých osob, na což je poukazováno zejména v teoretické části této práce. Praktická část práce se zaměřuje na zjištění míry zájmu o tento typ vzdělávání dospělých osob prostřednictvím vlastního výzkumného šetření, které je výstupem celé práce. Na základě výzkumného šetření bylo zjištěno, že dotazované osoby mají zájem o tento typ vzdělávání, jež přispívá ke zvýšení jejich kvalifikace, ale i k jejich osobnímu rozvoji.

Klíčová slova: celoživotní vzdělávání, dospělý, volný čas, vzdělávání, vzdělávání dospělých, zájem, zájmové vzdělávání

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with leisure education, which is one of the important factors required for further development of adult education. Leisure education of adults as part of lifelong learning represents an important category of education taking place in the leisure time of the adults – this fact is referred to in the theoretical part of the thesis. The practical part is focused on finding the level of interest in this type of adult education through research, which is the output of the thesis. Based on the research investigation, it was found out that the respondents were interested in this type of education, which helped them improve their skills and their personal development.

Keywords: lifelong learning, adult, leisure time, education, adult education, interest, leisure education

Poděkování

Za odborné vedení a cenné rady při zpracování bakalářské práce děkuji svému vedoucímu bakalářské práce doc. PhDr. Mgr. Jaroslavu Balvínovi, CSc.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM.....	12
1.1 O LITERATUŘE A DOKUMENTECH	12
1.2 VZTAH TÉMATU K ANDRAGOGICE.....	16
1.3 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A ZÁKLADNÍM POJMŮM	18
2 DOSPĚLÝ A VOLNÝ ČAS.....	24
2.1 DOSPĚLÝ A DOSPĚLOST	24
2.2 DĚLENÍ A FUNKCE VOLNÉHO ČASU	26
2.3 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU	29
3 ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	32
3.1 DEFINICE POJMU ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	32
3.2 FUNKCE A CÍLE ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH.....	34
3.3 TYPY, FORMY A INSTITUCE ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH.....	35
II PRAKTICKÁ ČÁST	43
4 VLASTNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	44
4.1 CÍL VÝZKUMU	44
4.2 HYPOTÉZY VÝZKUMU.....	44
4.3 POUŽITÉ METODY	45
4.4 CHARAKTERISTIKA SOUBORU RESPONDENTŮ	47
4.5 ORGANIZACE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	47
5 ANALÝZA DAT A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU.....	49
5.1 ZPRACOVÁNÍ A GRAFICKÉ ZNÁZORNĚNÍ DAT.....	49
5.2 TESTOVÁNÍ HYPOTÉZ DLE TESTU NEZÁVISLOSTI CHÍ-KVADRÁT.....	64
6 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A DOPORUČENÍ PRO PRAXI	69
ZÁVĚR	74
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	75
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	79
SEZNAM OBRÁZKŮ	80
SEZNAM TABULEK.....	81
SEZNAM GRAFŮ	82
SEZNAM PŘÍLOH.....	83

ÚVOD

Vzdělávání jedinců by nemělo končit povinnou školní docházkou, vyučením v oboru či vystudováním vysoké školy. Člověk by se měl vzdělávat po celou dobu svého života a to nejen v oblasti školního vzdělávání, nýbrž i v jiných oblastech. Právě vzdělání je totiž tím nejdůležitějším, čím může jedinec disponovat a co může neustále rozšiřovat. Jakýmkoli vzděláváním lidé získávají, osvojují si a rozvíjejí své schopnosti, dovednosti a zkušenosti a zároveň tím přispívají k rozšiřování svého všeobecného přehledu nezbytného pro osobní i profesní život. Vzdělávání jako takové je v současné době nesmírně důležité a není na něj nikdy pozdě, tedy může se s ním začít kdykoli a v jakémkoli věku.

Právě problematikou vzdělávání se budeme zabývat v této bakalářské práci, přesněji pak *zájmovým vzděláváním dospělých v oblasti trávení volného času*. V posledních letech se tento nový typ vzdělávání těší stále větší pozornosti, postrádá však dostatek odborné literatury. Zpracováním této práce jsme proto chtěli přispět k oblasti zájmového vzdělávání, a to prostřednictvím našeho vlastního výzkumu zaměřeného na zjištění skutečnosti, zda se dospělí vzdělávají v oblasti zájmového vzdělávání a co je k tomu motivuje. Tento fakt byl hlavním důvodem volby tohoto tématu, zvoleného pro naši závěrečnou práci.

Tato bakalářská práce si klade za cíl především přiblížení problematiky zájmového vzdělávání dospělých v rámci jejich volného času, objasnění důležitosti samotného vzdělávání a zjištění míry a motivace dospělých, kteří se ve svém volném čase dále vzdělávají na základě svých zájmů. Abychom tyto vytýčené cíle splnili, bylo v první řadě nezbytné nejdříve objasnit jednotlivé pojmy související se zájmovým vzděláváním dospělých. Bylo tedy nutné definovat následující pojmy: zájem, vzdělávání, dospělý člověk, volný čas a zájmové vzdělávání. Zároveň bylo také důležité, pro pochopení samotné problematiky, nastínit souvislosti těchto pojmů, které se týkají jejich typů, rysů, funkcí a faktorů. V neposlední řadě jsme se rovněž snažili zjistit míru a motivaci oslovených dospělých k zájmovému vzdělávání. Ke splnění těchto cílů jsme využili dostupnou odbornou literaturu a metodu dotazníkového šetření, kterou jsme použili v rámci našeho vlastního výzkumu.

Práci jsme koncipovali do dvou částí. V teoretické části se zaměřujeme na definování a objasnění pojmů, které vyplývají ze samotného názvu této práce. Dále jsou zde zhodnoceny prameny literatury a internetové zdroje, které sloužily pro zpracování bakalářské práce. Je zde také vymezen vztah našeho tématu k andragogice. Druhá kapitola je zaměřená na dospělého jedince a volný čas, kde jsou uvedené funkce volného času a jeho dělení. Třetí kapitola se zabývá problematikou zájmového vzdělávání dospělých, objasněním funkcí a cílů toho typu vzdělávání, popisuje také typy, formy a instituce, které zájmové vzdělávání zajišťují. Text této oblasti se skládá většinou z přímo citovaných či parafrázovaných pasáží a pohledů autorů na konkrétní pojmy.

Praktická část naší bakalářské práce se zabývá vlastním výzkumným šetřením, realizovaným prostřednictvím metody dotazníku. Jde o stěžejní část celé práce. Šetření obsahuje slovní i grafické znázornění výsledků samotného výzkumu, v němž jsme se zaměřili na zjištění účasti dotazovaných osob na zájmovém vzdělávání a na jejich motivaci k němu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM

Kapitola nazvaná „*K teoretickým východiskům*“ je složená ze tří podkapitol. Úvodní podkapitola pojednává o nejčastěji používané literatuře a dokumentech, které sloužily pro zpracování této bakalářské práce. Podkapitola „*Vztah tématu k andragogice*“ popisuje vztah zájmového vzdělávání dospělých k vědní disciplíně zvané andragogika. Třetí a závěrečná podkapitola hovoří o teoretických východiscích a základních pojmech, kterými jsou: zájem, vzdělávání a vzdělávání dospělých. Objasnění těchto pojmů je nezbytné pro pochopení souvislostí problematiky zájmového vzdělávání dospělých v rámci jejich volného času.

1.1 O literatuře a dokumentech

Zájmové vzdělávání dospělých v současné době nedisponuje přílišnou metodologickou základnou odborné literatury, tak jako tomu je u jiných forem celoživotního vzdělávání. Avšak i přes tuto skutečnost, můžeme konstatovat, že se nám podařilo naleznout vhodná teoretická východiska, z nichž jsme při zpracování naší práce mohli čerpat. Ona východiska měla podobu několika odborných knižních publikací a zdrojů volně dostupných na internetu a zabývajících se problematikou zájmového vzdělávání dospělých, volného času jakož i dospělého člověka. Mezi nejdůležitější podklady však patřily především následující publikace:

Domácí literatura

Za nejvíce přínosný materiál, pro účely sepsání této bakalářské práce, považujeme publikaci *Zájmové vzdělávání dospělých* od Michala Šeráka, zabývající se tematikou zájmového vzdělávání dospělých osob. V této publikaci jsme našli celistvé informace pojednávající o jednom z nejvýznamnějších faktorů, jež je důležitý pro další rozvoj vzdělávání dospělých osob, tedy o problematice zájmového vzdělávání dospělých. Publikace čtenáře seznamuje s vymezením tohoto typu vzdělávání dospělých osob, s jeho typy, rysy, funkcemi, cíly, formami a institucemi, jejichž definování bylo pro tuto práci cenným podkladem. Autor knihy hodnotí i význam zájmového vzdělávání dospělých osob pro samotný rozvoj jedince i společnosti a analyzuje dostupné informační materiály ukazující situaci této oblasti v České

republice. Zároveň se zde Šerák zabývá rovněž tematikou volného času a vyzdvihuje především jeho funkce a faktory, které tento čas ovlivňují. (Šerák, 2009)

Velmi přehledný a názorný materiál představují *Kapitoly z andragogiky* od Ivety Bednaříkové, které jsou vhodné pro distanční vzdělávání v rámci studia andragogického oboru. Publikace nastiňuje jednotlivé problémy oboru vzdělávání dospělých, jež se týkají procesu učení této skupiny osob včetně jeho fází, bariér, aspektů, forem, typů, metod, cílů, ale i základní andragogickou terminologii či popis současného trendu celoživotního vzdělávání. (Bednaříková, 2006)

Učební text *Andragogika* od Milana Beneše je vhodným podkladem pro studium andragogického oboru a personálního řízení. Zabývá se představením multidisciplinárního oboru andragogika včetně objasnění základních pojmů a teorií. Pro účely naší bakalářské práce bylo přínosné zejména definování pojmu dospělý člověk. (Beneš, 2003)

K základní orientaci v pedagogické disciplíně a v didaktice slouží učebnice *Pedagogika* od Dagmar Čábalové, a to jak studentům pedagogického oboru, tak i učitelům a vychovatelům. Uvádí čtenáře do problematiky sociální pedagogiky, pedagogického výzkumu a diagnostiky žáka. Přináší rovněž nové pohledy na výchovu a vzdělávání a snaží se podpořit samostatné pedagogického myšlení a tvořivost. Tato učebnice byla pro naši práci užitečná ve vymezení pojmu vzdělávání. (Čábalová, 2011)

Výkladový slovník z pedagogiky Zdeňka Koláře představuje základ při studiu pedagogické literatury a doplňuje nejdůležitější učební texty z oblasti vědy o výchově určené studentům a učitelům pedagogických oborů. Obsahuje přehledný a srozumitelný výklad 583 vybraných hesel z pedagogické vědy, ale i z dalších vědních oborů, které představují pedagogiku jak v její teoretické bohatosti, tak v praktické využitelnosti. (Kolář, 2012)

Publikace *Kompetence ve vzdělávání* autorů Jaroslava Vetešky a Michaely Tureckiové se, jak už sám její název napovídá, zabývá problematikou kompetencí ve vzdělávání a to ve vztahu ke školnímu vzdělávání mládeže, ale také ve vztahu ke vzdělávání dospělých. Spojuje teoretický výklad s praxí a propojuje pojetí andragogiky a pedagogiky. Uvádí podrobné přehledy klíčových kompetencí ve vzdělávání a seznamuje také s pojmy, jako jsou např. vzdělávání, kompetence ve vzdělávání či typy vzdělávání, které byly nezbytné pro účely naší práce. (Veteška a Tureckiová, 2008)

Zahraniční literatura

Pro účely této práce byla nejpřínosnější zahraniční literaturou publikace *Taktika transakční analýzy* autorem Rosemary Napper a Trudi Newton, kterou z anglického originálu *Tactics: Transactional Analysis Concepts* přeložila Helena Hartlová. Publikace byla vytvořena na podstatě souhrnné teorie komunikace a osobnosti (transakční analýze). Zaměřuje se na vzdělávání dospělých, jeho analýzu a metody, ale i na mimoškolní výchovu, vyučovací metody a další pedagogické aspekty. Prostřednictvím mnoha praktických rad, přehledů a cvičení pomáhá zlepšit kvalitu výuky a usnadnit čtenářovo sebevzdělávání. Tato publikace pro nás byla přínosná v definování pojmu vzdělávání dospělých, kterým se zabýváme v první kapitole naší bakalářské práce. (Napper a Newton, 2010)

Cizojazyčná literatura

Z cizojazyčné literatury považujeme za velmi přínosné následující publikace:

Publikace *Adult Education and Lifelong Learning: Theory and Practise* od Petera Jarvise je jednou z nejuznávanějších publikací zaměřených na teoretické i praktické poznatky týkající se vzdělávání dospělých osob a celoživotního vzdělávání. Obsahuje mnoho aktuálních změn a pohledů na jednotlivé přístupy ke vzdělávání dospělých a k celoživotnímu vzdělávání, které doplňuje o diskuze zabývající se globalizací těchto typů vzdělávání, distančním vzděláváním, e-learningem či on-line vzděláváním. (Jarvis, 2004)

Příručka *Handbook of Adult and Continuing Education* autorem Carol E. Kasworm, Amy D. Rose a Jovity Ross-Gordon je nejdůležitějším přehledem současného stavu oblasti vzdělávání dospělých a dalšího vzdělávání a slouží k jejich teoretickému i praktickému pochopení. Publikace je vhodná pro učitele i studenty andragogického oboru a nalezneme v ní cenné informace představující klíčové aspekty andragogiky, nové možnosti ve vzdělávání dospělých zahrnující aktuální formy, způsoby postupů, hlavní procesy a funkce tohoto typu vzdělávání, ale i širší globální rozměry a souvislosti současného vzdělávání dospělých a dalšího vzdělávání. (Kasworm; Rose a Ross-Gordon, 2010)

Internetové zdroje

Mimo řady odborných publikací jsme v této bakalářské práci využívali také internetové materiály týkající se vzdělávání dospělých a zájmového vzdělávání těchto osob. Jednalo se

především o dokumenty *Mezinárodní konference UNESCO o vzdělávání dospělých a Národní program rozvoje vzdělávání v České republice – Bílá kniha* vydané Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Představují strategii, která je formována prostřednictvím myšlenkových východisek, obecných záměrů a rozvojových programů, jež jsou směrodatné také pro vývoj vzdělávání dospělých osob. (www.msmt.cz)

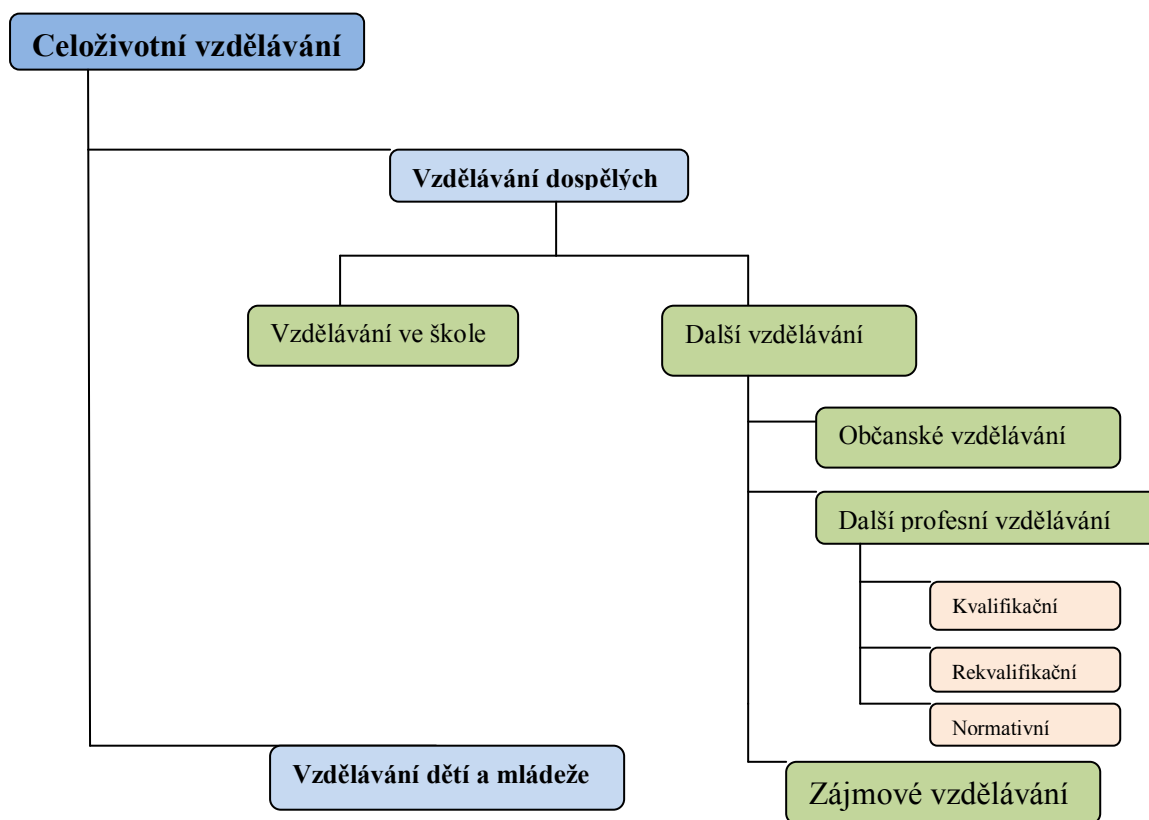
Užitečné pro naši práci byly také webové stránky www.andromedia.cz, na kterých můžeme najít andragogický slovník, který obsahuje abecedně uspořádané pojmy, které se vztahují ke vzdělávání dospělých. (www.andromedia.cz)

Webové stránky www.old.nvf.cz odkazují na Národní vzdělávací fond, kde se nachází Memorandum o celoživotním učení, které zdůrazňuje, že význam celoživotního učení stále roste a mělo by být v rámci Evropy přístupné všem lidem. Pro účely sepsání bakalářské práce, byly tyto stránky prospěšné z hlediska vymezení různých typů vzdělávání. (www.old.nvf.cz)

1.2 Vztah tématu k andragogice

Obecně a nejjednodušeji lze vztah zájmového vzdělávání dospělých k vědní disciplíně zvané andragogika, neboli též vzdělávání dospělých, vyjádřit prostřednictvím následujícího přehledného schématu. Podobným způsobem je pro snadnější orientaci v dané problematice tento vztah znázorňován v mnohých odborných publikacích.

Obrázek č. 1 – Vztah zájmového vzdělávání dospělých k andragogice

Zdroj: Bednaříková, 2006, s. 57

Z uvedeného schématu je patrná řada vztahů. V první řadě je nutné hovořit o určité nadsstavbě celé této problematiky, kterou představují procesy celoživotního učení a celoživotního vzdělávání. Oba tyto procesy mají mnoho společného, proto nejspíše dochází k tomu, že jsou často zaměňovány či spojovány do jednoho. Souvisí to rovněž se skutečností, že oba doposud nejsou pevně ustáleny. Proces celoživotního učení by měl představovat možnost vlastního individuálního učení. Proces celoživotního vzdělávání pak určitou formali-

zovanost a komplexnost ve vzdělávání, což znamená účast na rekvalifikacích, kurzech apod., a to na základě potřeb a zájmů každého jedince. Prostřednictvím obou těchto procesů jedinec získává nezbytné znalosti, zkušenosti, dovednosti, kompetence a kvalifikaci, čímž se zdokonaluje. Všechny tyto zisky pak může uplatnit ve svém profesním i osobním životě. Zároveň během těchto procesů dochází ke kultivaci člověka, k jeho rozvoji a též i k jeho socializaci sloužící pro zapojení se do příslušné kultury a společnosti. (Bednaříková, 2006, s. 55-58)

Důvodem, proč jsme zmínili několik skutečností týkajících se těchto důležitých procesů, je fakt, že jejich součástí je mimo jiné i zájmové vzdělávání dospělých, kterým se zabýváme v naší práci.

Co však předchází tomu, že tento typ vzdělávání dospělých, týkající se jednotlivých zájmů jedinců, může být řazen do těchto procesů? V rámci procesů celoživotního učení a celoživotního vzdělávání dochází na jedné straně k realizaci vzdělávání dětí a mládeže, též zvané pedagogika, a na straně druhé k realizaci vzdělávání dospělých, nazvané andragogika či gerontagogika zaměřená na vzdělávání seniorů. Přičemž v oblasti vzdělávání dospělých, tedy v andragogice, pak vzdělávání probíhá prostřednictvím školního vzdělávání a dalšího vzdělávání, do kterého se řadí vzdělávání občanské, další profesní vzdělávání a zájmové vzdělávání. (Palán, 2002, s. 23)

Vztah zájmového vzdělávání dospělých k andragogice je tedy takový, že zájmové vzdělávání dospělých představuje součást této vědní disciplíny, prostřednictvím které se zaměřuje na vzdělávání, kultivaci a seberealizaci dospělých osob v rámci jejich volného času, a to na základě jejich zájmů a koníčků.

Zároveň je nutné zmínit i vztah zájmového vzdělávání dospělých s oblastí kulturní andragogiky, kde tento typ vzdělávání dospělých patří. Kulturně-osvětová andragogika představuje jednu ze tří základních aplikovaných disciplín vědního oboru andragogika, která je zaměřená na volnočasové aktivity, zájmové vzdělávání a kulturně-výchovnou činnost. Spjatost zájmového vzdělávání dospělých a dalšího vzdělávání s kulturou spočívá v tom, že tyto typy vzdělávání poskytují mnoho vzdělávacích aktivit, od vědy a umění přes zábavu až po zájmové aktivity ve sféře trávení volného času. (Palán, 2002, s. 20-21)

1.3 K teoretickým východiskům a základním pojmům

Tato kapitola se zabývá definováním základních pojmů, které vyplývají z názvu naší práce. Jedná se o pojmy zájem, vzdělávání a vzdělávání dospělých. Kromě definic jednotlivých pojmů obsahuje i informace o dělení či kategorizaci těchto pojmů. Objasnění uvedených pojmů je velmi důležité pro zpracování a následné pochopení teoretické části této práce.

Zájem

Zájmem je určitá oblast nebo činnost, kterou jedinec dělá rád a která jej uspokojuje. Může být krátkodobý či dlouhodobý. Krátkodobý zájem se obvykle vztahuje k danému období a nejčastěji jej nalezneme u dětí (například aktuální zájem týkající se populární hračky). Zájem dlouhodobý obvykle trvá po delší časové období a vyskytuje se nejčastěji u dospělých (například v podobě zájmu o cestování). Často bývá zájem označován též jako záliba či koníček představující určitou praktickou činnost, například sport, kutilství či ruční práce. (Nakonečný, 1997, s. 421; Říčan, 2007, s. 104)

Odborné publikace pojem zájem definují následujícími způsoby:

Zájem představuje hluboké zaujetí jedince k čemukoli, co se stává objektem jeho poznávání. (Nakonečný, 1997, s. 421)

Publikace *Psychologie – 1. díl pro studenty zdravotnického oboru* definuje zájem jako: „trvalé úsilí člověka zabývat se předměty nebo činnostmi, které jsou pro něj poutavé, ať už z hlediska poznávacího nebo citového.“ Zároveň Kelnarová a Matějková (2010, s. 48) konstatují, že: „zájem podporuje rozvoj osobnosti, přináší uspokojení z vykonané činnosti, zdokonaluje vědomosti a dovednosti člověka, přináší nevšední zážitky a prožitky.“

Zájmy tvoří velmi důležitou součást motivační struktury osobnosti jedince, kterou lze nejsnadněji ovlivnit, jelikož ji můžeme zesilovat, zeslabovat či ji vytvářet záměrným působením. Jejich existence souvisí s řadou činností, které mohou potěšit člověka, existuje jich tedy tolik, kolik existuje lidských činností. (Říčan, 2007, s. 105)

Vzdělávání

Vzdělávání přispívá k rozvoji a k získání všeobecného přehledu jedince, a proto je jednou z nejdůležitějších věcí, kterou může člověk získat. Mělo by být poskytováno každému člo-

věku zcela bezplatně v podobě předškolního, školního, středního, vyššího odborného či jiného vzdělávání. (Kolář 2012, s. 179; Andromedia, 2002)

Dle pedagogického hlediska je vzdělávání chápáno jako proces, při kterém dochází k obohacování osobnosti jedince prostřednictvím získávání nových poznatků, vědomostí, hodnot a postojů a rozvíjení jeho dovedností. (Čábalová, 2011, s. 29)

Vzdělávání je také zaměřeno na kultivaci znalostí i dovedností a nepřímo mění postoje vzdělávaného člověka. (Plamínek, 2010, s. 32)

§ 2 odst. 3 školského zákona č. 561/2004 Sb., vysvětluje vzdělávání jako veřejnou službu. (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání)

Publikace *Pedagogika pro učitele* autorek Vališové a Kasíkové (2007, s. 144) hodnotí vzdělávání jako jeden z nejdůležitějších předpokladů nutných pro rozvoj osobnosti jedince a pro jeho společenské fungování. Čábalová (2011, s. 29) ve své publikaci poukazuje na fakt, že vzdělávání souvisí především se socializací, ve které je důraz kladen na rozvoj poznávacích (kognitivních) schopností a kvalit jedinců. Kolář (2012, s. 179) v rámci svého pedagogického slovníku naznačuje, že vzdělávání je organizovaným procesem, který je realizován v rámci speciálních vzdělávacích zařízení, ale i procesem individuální aktivity jedinců, jejímž výsledkem je určitý stupeň vzdělání.

Publikace *Výkladový slovník z pedagogiky* se věnuje kromě definování jednotlivých pedagogických pojmů mnohdy i jejich dělení. V případě pojmu vzdělávání jej Kolář (2012, s. 179-180) rozděluje na tyto typy vzdělávání:

- **distanční vzdělávání** je forma studia založená na samostudiu i na strukturovaných programech, které jsou předem stanovené. Tato forma je zprostředkovaná prostřednictvím médií (televize, rozhlas, telefon, počítač) a určena především pro jedince v produktivním věku, kteří příliš nedisponují volným časem určeným ke studiu.
- **inkluzivní vzdělávání** je typem vzdělávání, pro které je charakteristické společné vzdělávání žáků se specifickými vzdělávacími potřebami či žáků s tělesným a mentálním postižením s ostatními žáky navštěvujícími školy zaměřené na hlavní vzdělávací proud.

- **materiální vzdělávání** se vztahuje ke školnímu vzdělávání, v jehož rámci je kladen důraz na objektivní obsah vzdělávání a na učební látku, která je pojmána jako zmenšená kopie vědeckých disciplín.
- **celoživotní vzdělávání** představuje typ vzdělávání realizovaný v průběhu celého života jedince, což znamená, že se každý jedinec do vzdělávacího procesu může zapojit kdykoli bez ohledu na svůj věk či dokončené vzdělání. Tento typ vzdělávání umožňuje dále rozšiřovat jedincovy dosavadní poznatky na základě jeho současných potřeb a zájmů.

Veteška a Tureckiová (2008, s. 21-22), Jarvis (2004, s. 61-65) či (Memorandum, 2000) se zabývají celoživotním vzděláváním, které je možné realizovat prostřednictvím následujících typů vzdělávání:

Formální typ vzdělávání je charakteristický realizací výuky prostřednictvím školních vzdělávacích institucí. V této souvislosti je u tohoto typu vzdělávání nezbytné legislativní vymezení cílů, obsahů, forem, funkcí a způsobů evaluace potřebných pro rozvoj nejrůznějších stránek osobnosti jedinců týkajících se rozumových schopností, paměti, schopností pozorování, estetického cítění či mravních vlastností. Výsledkem formálního vzdělávání je určitý stupeň vzdělání (základní, střední, vysokoškolské), jehož absolventi získávají potvrzení o absolvování daného stupně vzdělávání (výuční list, maturitní vysvědčení, diplom, certifikát), které je celospolečensky uznávané.

Neformální vzdělávání představuje typ vzdělávání, který nevede k získání uceleného stupně vzdělání, nýbrž k vylepšení společenského a pracovního uplatnění jedince, a to na základně získávání znalostí, dovedností a kompetencí prostřednictvím nejrůznějších kurzů, jako jsou jazykové, počítačové či rekvalifikační kurzy. Tento typ vzdělávání je zpravidla realizován v zařízeních zaměstnavatelů (firemní vzdělávací instituty), soukromých vzdělávacích institucích (vzdělávací agentury), neziskových organizacích (nadační organizace), ale i v klasických školách formou kurzů, školení, přednášek, besed či seminářů.

Informální vzdělávání je vzděláváním, které je neorganizované, neplánované, nesystematické a nekoordinované. Prostřednictvím tohoto typu vzdělávání dochází k procesu získávání vědomostí a osvojování kompetencí a dovedností z každodenních zkušeností v práci, rodině a volném čase.

Vzdělávání dospělých

Vzdělávání dospělých je procesem obsahujícím vzdělávací aktivity, které doplňují dosažený stupeň vzdělání dospělého člověka, rozvíjejí a obohacují jeho stávající znalosti, dovednosti a zkušenosti o nové, a to v rámci různých kurzů (například rekvalifikačních či specializačních kurzů). (Beneš, 2003, s. 16)

Objasněním pojmu vzdělávání dospělých osob se zabývají mnohé publikace, které jej vymezují následujícími způsoby:

Publikace *Kompetence ve vzdělávání* se zabývá definicí pojmu vzdělávání dospělých a uvádí zde, že vzdělávání dospělých představuje všechny typy vzdělávání, které dospělé osoby absolvují poté, co dokončí své nejvyšší ukončené vzdělání. (Veteška a Tureckiová, 2008, s. 17)

Palán (1997, s. 130) ve své publikaci vymezuje vzdělávání dospělých jako: „obecný pojem pro vzdělávání dospělé populace a zahrnuje veškeré vzdělávací aktivity, realizované jako řádné školské vzdělávání dospělých nebo jako další vzdělávání a vzdělávání seniorů.“

Pojem vzdělávání dospělých vymezuje i dokument týkající se Mezinárodní konference UNESCO o vzdělávání dospělých: „Vzdělávání dospělých je označením pro celý soubor probíhajících vzdělávacích procesů, které se uskutečňují ve vzdělávacích institucích i mimo ně, kdy lidé považovaní společností za dospělé, rozvíjejí své schopnosti, rozšiřují si své znalosti a zlepšují své profesní zaměření tak, aby uspokojili své vlastní potřeby a potřeby společnosti, do které patří. Vzdělávání dospělých zahrnuje jak školní a další vzdělávání, tak i mimoškolní studium a celé spektrum příležitostného vzdělávání, které je k dispozici ve společnosti sestávající z mnoha kultur a zaměřené na vzdělávání, ve kterém jsou uznávány přístupy založené jak na teorii, tak i na praxi.“ (MŠMT, 2013-2014)

Dospělé osoby se v rámci vzdělávání dospělých zapojují do formálních a neformálních vzdělávacích aktivit, které vedou k efektivnímu fungování ve společnosti a k trvalým změnám v myšlení, vyznávaných hodnotách a v chování. Zároveň tyto aktivity dospělým pomáhají k dosažení osobního pocitu naplnění, ke zlepšení jejich života či k využití jejich volného času. (Kasworm, Rose a Ross-Gordon, 2010, s. 15)

Vzdělávání dospělých nespočívá výhradně v poskytování informací, nýbrž v osobních zkušenostech. Na základě vyzorovaných způsobů týkajících se poznání toho, jak se do-

spělý člověk nejlépe učí, můžeme zkonstatovat, že k této skutečnosti dochází v případě, že dospělý:

- zažívá atmosféru vzájemné úcty a sebeúcty na základě důvěry a otevřenosti;
- oceňuje vlastní zkušenost jako zdroj, který je mu potvrzován druhými osobami;
- čerpá ze skutečných problémů vyplývajících z vlastní profesní či jiné praxe;
- začíná z místa, ve kterém se právě nachází a v učení užívá příklady ze situace "tady a teď";
- řídí své vlastní učení a přebírá za ně zodpovědnost;
- vztahuje své zkušenosti, úvahy a řešení problémů k obecným principům;
- uvažuje o zkušenosti jako o zdroji učení a změny. (Napper a Newton, 2010, s. 21)

Realizace vzdělávání dospělých osob na území České republiky nejčastěji probíhá ve dvou typech. V podobě školního vzdělávání dospělých, které se uskutečňuje na vysokých a vyšších odborných školách prostřednictvím prezenčního, distančního a kombinovaného studia, a v podobě dalšího vzdělávání dospělých realizovaného jako profesní, občanské a zájmové vzdělávání.

Nyní si blíže představíme jednotlivé formy vzdělávání dospělých, přičemž budeme vycházet z Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice - Bílé knihy (2001, s. 82-84) a z publikací autorů Vetešky a Tureckiové (2008, s. 21) a Bednaříkové (2006, s. 56 - 57):

Školní vzdělávání dospělých je formální vzdělávání probíhající ve školách prostřednictvím večerního či kombinovaného studia. Umožňuje dospělým osobám absolvovat další stupeň vzdělání (například střední bez maturity, střední s maturitou, vyšší odborné, bakalářské, magisterské či doktorské vzdělání), které navazuje na jejich původní vzdělání a v případě úspěšnosti jim dává možnost získat osvědčení v podobě výučního listu, maturitního vysvědčení či vysokoškolského diplomu.

Další vzdělávání dospělých je vzděláváním neformálním a dospělé osoby se do něj mohou zapojit poté, co dosáhnou určitého stupně vzdělání. Je určeno pro ty, kteří si chtějí rozšířit všeobecný přehled nezbytný pro lepší pracovní uplatnění, ale i pro osobní život. Tento typ vzdělávání dospělých se člení na profesní, občanské a zájmové vzdělávání.

Profesní vzdělávání dospělých se zaměřuje na kvalifikační i rekvalifikační vzdělávání a na periodické vzdělávací akce, kterých se dospělá osoba může účastnit po ukončení školního vzdělávání. Tato forma vzdělávání zajišťuje získávání nových znalostí a dovedností nezbytných pro lepší profesní výkon a kvalifikaci jedince či s cílem udržet si pracovní místo.

Občanské vzdělávání dospělých osob se zabývá kultivací jedince jako občana, v rámci které dochází k formování práv a povinností vyplývajících z role občana, a tím i ke způsobilosti týkající se zodpovědného a účinného naplňování této role. Tento typ vzdělávání dospělých se zaměřuje na problematiku etiky, filozofie, náboženství, estetiky, práva, vzdělávání, ekologie, zdravotnictví, občanství i politiky. Jeho cílem je uspokojit společenské potřeby a zájmy občanů a zároveň vytvořit skupinovou soudržnost.

Zájmové vzdělávání dospělých - touto formou vzdělávání se budeme podrobněji zabývat v následující kapitole naší bakalářské práce.

Mnohé zahraniční studie týkající se vzdělávání dospělých odhalily řadu motivů, díky kterým se dospělí lidé dále vzdělávají. Pro názornost uvádíme ty nejvíce ovlivňující motivy:

- **nové dovednosti a zájmy** - potřeba získání nových a rozvíjení stávajících dovedností a zájmů týkajících se osobního i pracovního života;
- **lépe komunikovat** - potřeba rozvíjet znalosti daného jazyka;
- **sociální důvody** - potřeba rozšířit své zájmy mimo pracoviště;
- **sociální kontakty** - potřeba navazování kontaktu s ostatními lidmi;
- **kvalifikace a další vzdělání** - potřeba získat určitou kvalifikaci či vyšší stupeň vzdělání prostřednictvím vzdělávacích programů;
- **zaměstnanost** - touha po získání vhodného zaměstnání;
- **volný čas** - touha po vzdělávání se v rámci volnočasových aktivit (výuka cizího jazyka, historie, sportu, výživy, tance). (Wodlinger, 2007, s. 36-37)

2 DOSPĚLÝ A VOLNÝ ČAS

Pro účely naší bakalářské práce bylo nutné vymezit dva velmi důležité pojmy, kterými jsou dospělý člověk a volný čas. Tyto pojmy vycházejí ze samotného názvu naší práce a jejich objasnění poslouží k pochopení dalších souvislostí a k nahlédnutí do problematiky týkající se zájmového vzdělávání dospělých. Z důvodu důležitosti obou pojmů, jsme se rozhodli věnovat jim v naší práci celou jednu kapitolu.

2.1 Dospělý a dospělost

K tomu, aby se jedinec stal dospělým člověkem, nestačí pouze, aby dosáhl stanoveného věku dospělosti (18 – ti let), ukončil školní vzdělávání a přijal roli dospělého, nýbrž je důležité, aby byl psychicky vyzrálý. Této vyzrálosti dosahuje každý jedinec individuálně. (Bednaříková, 2006, s. 17)

Dalšími charakteristikami dospělého člověka jsou kromě výše uvedených rysů i schopnost dokázat se o sebe postarat, sám řešit problémy, být soběstačný, být schopen vyhodnotit situaci, dělat kompromisy, být připravený na roli rodiče, pomáhat ostatním, vykonávat pracovní činnost či se případně dále vzdělávat. (Palán, 2002, s. 9)

Definovat pojem dospělý člověk není příliš jednoduché, jelikož jednotlivé vědní disciplíny na tento pojem nahlíží různými pohledy a z tohoto důvodu tento pojem trochu rozdílně vysvětlují:

- *ze sociologického hlediska* je dospělou osobou ten, kdo přebírá nové sociální role;
- *z biologického hlediska* je dospělým každý, kdo dosáhne určité fyzické zralosti;
- *z právního hlediska* dospělost vzniká získáním určitých práv a povinností;
- *pedagogika* definuje dospělého jako vychovatele následující generace;
- *psychologie* dospělost hodnotí jako stabilizaci forem chování, myšlení a prožívání;
- *andragogika* vnímá dospělého člověka jako osobnost, která není izolována od svých rolí v soukromém, pracovním a společenském životě;
- *antropologie* u dospělého člověka považuje za nejdůležitější sladění procesů zrání a učení. (Kolář, 2012, s. 35)

Kromě jednotlivých vědních disciplín se vymezením pojmu dospělý člověk zabývají i někteří autoři, kteří vycházejí téměř ze stejného teoretického základu, avšak jejich definice se mírně liší dle jejich odbornosti, názorů a potřeb.

Například Beneš ve své publikaci pojem dospělý člověk hodnotí následujícím způsobem: „Dospělým ve smyslu vzdělávání dospělých je osoba, jejíž hlavní sociální role se dají charakterizovat statutem dospělého a která zároveň ukončila svou vzdělávací dráhu ve formálním vzdělávacím systému.“ (Beneš, 2003, s. 15)

Publikace *Handbook of Adult and Continuing Education* na dospělého člověka nahlíží jako na jedince, který dosáhl věkové hranice osmnácti let. (Kasworm, Rose a Ross-Gordon, 2010, s. 14)

Dospělost lze kategorizovat na základě věku jedince. Právě na věkové členění se ve své publikaci zaměřuje také Hartl (1999, s. 56-57) a uvádí jednotlivá období dospělého člověka včetně jejich charakteristik:

1. období – (16 až 23 let) – rané mládí

- jedinec v tomto období již dosáhl emoční nezávislosti, rozvoje etického systému a dochází zde k první volbě profese;

2. období - (23 až 35 let) – raná dospělost

- v tomto období dospělý člověk přijímá občanskou odpovědnost a nastupuje do zaměstnání;

3. období – (35 až 45 let) – přechod do středního věku

- zde se dospělý jedinec přizpůsobuje měnícím se časovým perspektivám a často zde také dochází k revizi profesních plánů;

4. období – (45 až 57) – střední dospělost

- tato fáze dospělosti se vyznačuje společenskou aktivitou zralého občana a dosažením profesní kariéry či přechodu na jinou profesi;

5. období – (57 až 65 let) – přechod do pozdní dospělosti

- v tomto období u dospělého dochází k přípravě na odchod do důchodu;

6. období – (65 a více let) – pozdní dospělost

- dospělý se přizpůsobuje odchodu do důchodu a udržuje si osobní integritu.

Autorky Kasworm, Rose a Ross-Gordon (2010, s. 14) uvádí rozdělení dospělosti na čtyři hlavní kategorie, které se od kategorizace Hartla odlišují věkovým rozpětím a snížením na pouhé čtyři základní kategorie:

- 1. raná dospělost (20 – 39 let);**
- 2. střední dospělost (40 – 64 let);**
- 3. starší dospělost (65 – 74 let);**
- 4. pozdní dospělost (75 a více let).**

2.2 Dělení a funkce volného času

Volný čas je součástí našeho života a tvoří jeho podstatnou část nezbytnou pro regeneraci fyzických i duševních sil každého jedince po náročných dnech. Je to doba, která nám zbývá po splnění našich povinností a zahrnuje činnosti, které vykonáváme rádi a dobrovolně. (Pávková a kol., 2002, s. 31)

Obecně platí, že pro každého jedince má tento čas jinou hodnotu, a proto záleží na každém, jak jej využije. Jednotlivé způsoby trávení tohoto času se v průběhu života člověka mění a jsou závislé na pohlaví, věku, vzdělání či prostředí, ve kterém se daná osoba nachází. Každý jedinec jej tráví jinak, někdo si jde zahrát hokej, někdo si jde zase zaplavat a jiný sáhne po dobré knize či shlédne zajímavý film. Dospělý člověk, díky svému osmihodinovému pracovnímu nasazení většinou volný čas tráví nějakým koníčkem, kterému se věnuje dlouhodobě, než aby své zájmy rozšiřoval a měnil, tak jako tomu je mnohdy u dětí a dospívajících jedinců. (Šerák, 2008)

Definice volného času

Na problematiku volného času se ve svých publikacích zaměřuje celá řada autorů, a proto dochází k existenci nepřehledného množství definic a lehce odlišných pohledů na tento pojem, což vyplývá z různých odborností jednotlivých autorů. Obvykle se však všichni autoři publikací zabývajících se volným časem shodují na tom, že volný čas je časem, který následuje po splnění pracovních, školních či jiných povinností a během kterého dochází k vytváření prostoru určeného pro sebe samého.

Pro názornost uvádíme několik možných definic tohoto pojmu:

Hofbauer ve své knize *Děti, mládež a volný čas* definuje pojem volný čas jako: „činnost, do níž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí, a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení.“ (Hofbauer, 2004, s. 13)

Hradečná (1995, s. 65) konstatuje, že volný čas je doba patřící pouze sobě samému.

Průcha, Walterová a Mareš (2009, s. 341) poukazují na fakt, že volný čas je časem, který zůstane každému jedinci poté, co splní veškeré své povinnosti týkající se školy či práce a odečte čas potřebný pro přípravu do školy či do práce, na cestu do práce a z práce, pro spánek, pro starosti o rodinu a domácnost, pro stravování, pro odívání či pro hygienickou a kosmetickou péči o tělo. V rámci tohoto času se jedinec může věnovat sám sobě na základě své vlastní svobodné volby.

Kromě řady definic pojmu volný čas můžeme zaznamenat i nejrůznější pohledy na tento pojem, kterými jsou:

- **ekonomické hledisko** – slouží ke sledování prostředků, které společnost investuje do volnočasových aktivit a zařízení;
- **sociologické a sociálně psychologické hledisko** – monitoruje, jak volnočasové aktivity přispívají k rozvoji mezilidských vztahů a k utváření vztahu k těmto aktivitám. Sleduje existenci dostatečné nabídky volnočasových aktivit a rovněž vyhledávání a atraktivnost těchto aktivit;
- **politické hledisko** – zkoumá a hodnotí míru zasahování státních orgánů do volného času obyvatel
- **zdravotně-hygienické hledisko** – zkoumá, jaký vliv má různé trávení volného času na fyzický a duševní vývoj jedince. (Pávková, Hájek, Hofbauer a kol., 2008, s. 24)

Vážanský a Smékal (1995, s. 23-24) v knize *Základy pedagogiky volného času* uvádějí dvě hlavní oblasti v chápání pojmu volný čas:

1. **negativní pojem** – volný čas v negativním smyslu představuje dobu, která jedinci zůstane poté, co absolvuje studijní či pracovní povinnosti, uspokojí základní lidské potřeby či vykoná jednotlivé úkoly v domácnosti

2. **pozitivní pojem** - volný čas v pozitivním slova smyslu můžeme charakterizovat jako disponibilní čas, během kterého je nezávisle na jakýchkoli povinnostech svobodně realizováno cokoli, co jedinec v danou chvíli chce, aniž by byl k něčemu nucen.

Dělení volného času

V souvislosti s volným časem můžeme hovořit o určitém dělení tohoto času, respektive o jednotlivých způsobech jeho trávení. Toto rozdělení vzniklo v 60. letech 20. století na základě sociologického výzkumu zaměřeného na volný čas, tzv. sociologický výzkum ČSAV, a to prostřednictvím zařazení těchto způsobů do jednotlivých skupin. Toto zařazení o několik let¹ později upravila Filipcová² (1967, s. 41-42) ve své publikaci *Člověk, práce, volný čas* následujícím způsobem:

- *manuální způsob trávení volného času* - kutilství, chov zvířat, modelářství;
- *fyzické* – sporty, turistika;
- *kulturně umělecké trávení volného času (typ receptivní)* - divadlo, kino, televize;
- *kulturně umělecké trávení volného času (typu tvořivého a interpretačního)* - výtvarné umění, fotografie, hudba;
- *společensky formální trávení volného času* - společenská angažovanost; členství ve spolcích;
- *společensky neformální trávení volného času* - rodina, přátelé, restaurace;
- *hry, sběratelství, divácké aktivity a pasivní odpočinek.*

Funkce volného času

Volný čas, během kterého se můžeme věnovat odpočinku, sportovním a kulturním aktivitám, vzdělávání apod., má své specifické funkce. Díky tomu, že se pohledy jednotlivých odborníků na funkce tohoto času různí, zejména na základě jejich odbornosti, existuje těch-

¹ K zařazení způsobů trávení volného času do jednotlivých skupin došlo v roce 1966.

² Česká socioložka věnující se výzkumu volného času a kultury každodenního života.

to funkcí nespočet. Jejich odlišnost je nejčastěji přisuzována tomu, jaké funkce jsou dle odborníků vnímány jako ty nejdůležitější.

Hofbauer (2004, s. 13) uvádí následující funkce volného času:

1. odpočinek (regenerace pracovní síly);
2. zábava (regenerace duševních sil);
3. rozvoj osobnosti (spoluúčast na vytvoření kultury).

Šerák (2009, s. 29-30) zmiňuje tyto funkce volného času:

- *funkce rekreační* - představuje možnost uvolnění a regenerace sil;
- *funkce kompenzační* - cílem této funkce je odstraňování negativních emocí, rozptýlení a potěšení;
- *funkce výchovná a vzdělávací* - neformální vzdělávání, další vzdělávání;
- *funkce kontemplační* - zahrnuje aktivity směřující k potřebě klidu, času pro sebe sama;
- *funkce komunikační* - představuje navazování sociálních kontaktů a přátelství;
- *funkce participační* - podílení se na spolurozhodování, spoluodpovědnosti, vlastní iniciativa;
- *funkce integrační* – jedná se o potřebu společenských vztahů, hledání emocionální jistoty, rituály, tradice;
- *funkce enkulturační* – kreativní rozvoj, tvůrčí uplatnění, fantazie, růst schopností.

2.3 Faktory ovlivňující trávení volného času

Na podobu volného času dle Šeráka (2009, s. 37) mají vliv mnohé faktory, jako jsou například faktory sociální, politické, ekonomické (krize v zemi, nezaměstnanost apod.), ale i demografické (věk, bydliště, vzdělání, profese), kulturní a jiné specifické faktory podporující či omezující volný čas jedinců. Dále Šerák dodává, že je volný čas kromě výše uvedených faktorů ovlivňován též i zaměřením a typem osobnosti jedince, jeho výchovou a vzorem chování včetně žebříčku hodnot utvářeného v průběhu života, společenským prostředím či kulturními tradicemi, na které je jedinec zvyklý.

Nyní se zaměříme na shrnutí týkající se právě těchto faktorů, které ovlivňují využití volného času lidí. Samozřejmě každý člověk, ať žena či muž je individuální a každý má rád něco jiného. Nyní se pokusíme zhodnotit situaci ve výběru volnočasových aktivit.

Věk

Při výběru aktivit uskutečňovaných ve volném čase člověka významně ovlivňuje zejména jeho věk. Mladý člověk se bude zaměřovat na zcela jiné volnočasové aktivity než-li starý člověk, ale i než člověk ve středním věku. Pro jedince do 20 let bude nejvhodnějším způsobem jak trávit volný čas setkávání s kamarády, hraní počítačových her či chození do nočních podniků. Lidé ve středním věku budou více vyhledávat sportovní či kulturní aktivity částečně zaměřené na jejich děti, tedy návštěvy hradů, zámků, výstav či divadelních představení. Jedinec v důchodovém věku bude svůj volný čas trávit například luštěním křížovek, houbařením, zahrádkářstvím či čtením knih.

Pohlaví

Zcela odlišně tráví volný čas ženy a muži. Muži se více věnují sportovním aktivitám v podobě fotbalu, hokeje, florbalu či tenisu a často jsou i členy nějakých sportovních týmů. Dále rádi zajdou posedět s dalšími muži do sportovních barů. Zato ženy více inklinují ke kulturním aktivitám, rády navštěvují divadla, galerie či koncerty. Oproti mužům raději zavítají do kaváren či stylových restaurací s kamarádkami.

Bydliště

Bydliště má též velký vliv na výběr aktivit, které bude jedinec uskutečňovat ve svém volném čase. Velký rozdíl ve způsobu trávení tohoto času je u lidí bydlících na venkově a ve městech. Lidé žijící na venkově nemají tolik příležitostí věnovat se kulturním a společenským aktivitám zaměřeným na návštěvy divadel, kin, galerií, koncertů vážné i moderní hudby či nočních podniků. Proto se ve svém volném čase více zabývají například užitečnou činností v podobě práce na zahradě či na svém domě. Naopak lidé žijící ve městech mají nespočet možností kulturního a společenského vyžití a mnohdy tak takovýmto způsobem tráví svůj volný čas.

Vzdělání

Tento faktor rozhoduje o volbě volnočasových aktivit hodně. Čím více je jedinec vzdělaný, tím bude výběr aktivit, kterými se zabývá ve svém volném čase, rozsáhlejší. To znamená,

že takový člověk bude méně trávit čas u televizní obrazovky a bude se více zajímat o sportovní činnost v podobě hry nějakého kolektivního sportu, o četbu odbornější literatury, o návštěvu kulturních zařízení a bude se také daleko více věnovat svému dalšímu vzdělávání. Člověk s nižším vzděláním bude čas trávit více pasivně, zejména u televizní obrazovky, a jeho zájem o rozšiřování svého rozhledu nebude příliš velký.

Profese

I povolání má vliv na způsob trávení volného času. Člověk pracující každodenně v uzavřeném prostředí, tedy v kanceláři, bude trávit volný čas jinak než člověk, který se věnuje například práci manuální týkající se zednické či stavební profese či oblasti zemědělství. Právě lidé pracující v kancelářích budou ve volném čase uskutečňovat procházky v přírodě či návštěvy divadel a jiných kulturních zařízení. Oproti tomu manuálně pracující lidé se ve svém volném čase budou věnovat kutilství či rozšiřování svého rozhledu ve své profesi sledováním pořadů v televizi zaměřujících se na oblast jejich pracovního působení. Rozdíl bude i u lidí, kteří podnikají. Ti se budou více zaměřovat na nejrůznější formy sebevzdělávání či finančně náročnější sportovní aktivity jako je například golf či cestování do exkluzivních destinací. (Červenka, 2004, s. 1-4)

3 ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Zájmové vzdělávání dospělých, které patří do kulturní andragogiky, je vzděláváním neformálním založeným na uspokojování osobních zájmů (zálib) a potřeb dospělého člověka. Právě z tohoto důvodu absolvent zájmového vzdělávání nezíská žádný certifikát o úspěšném ukončení, tak jako tomu je u školního a profesního vzdělávání. V rámci této formy vzdělávání dochází k seberealizaci dospělého jedince a rozvíjení jeho osobnosti. Toto vzdělávání je poskytováno za úplatu zájmovými organizacemi zaměřenými například na jazykovou výuku, tělesnou výchovu, techniku, či historii. (MŠMT, 2001, s. 54-55; Pospíšil, 2001, s. 15-16)

3.1 Definice pojmu zájmové vzdělávání dospělých

Zájmové vzdělávání definuje řada autorů i dokumentů. Například *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice - Bílá kniha* tento pojem vymezuje jako: „souhrn výchovně vzdělávacích, poznávacích, rekreačních a dalších systematických, ale i jednorázových činností a aktivit, směřujících k účelnému a efektivnímu naplnění volného času a umožňujících získat vědomosti a dovednosti mimo organizovanou školní výuku.“

Dále uvádí, že zájmové vzdělávání: „vede účastníky k seberealizaci a sebepoznání, objeovování vlastních schopností a jejich rozvíjení. Tím se podílí na kultivaci osobnosti, na rozvoji talentů a vede k vytváření a utužování sociálních vztahů a vazeb.“ (MŠMT, 2001, s. 54)

Pospíšil konstatuje, že vzdělávání dospělých ve volném čase je: „souhrn krátkodobých forem, které umožňují edukační, tvůrčí i organizační aktivity účastníků.“ (Pospíšil, 2001, s. 15)

Charakteristické rysy zájmového vzdělávání dospělých

Charakteristickými rysy zájmového vzdělávání dospělých jsou dle Šeráka (2009, s. 53-54):

1. **pestrost obsahu** – z hlediska pestrosti nabídky zájmové vzdělávání dospělých patří mezi nejméně stejnorodou oblast vzdělávání dospělých;

2. **otevřenost přístupu** – zájmové vzdělávání dospělých je určeno pro rozsáhlou vrstvu obyvatelstva;
3. **orientace do sféry volného času** – osoby, které se účastní zájmového vzdělávání, si tímto svým rozhodnutím mění způsob trávení svého času;
4. **saturace individuálních zájmů** – v této oblasti nejde o učení se pro instituce nebo o snahu získat certifikáty, ale jde především o individuální zájmy každého jedince. Není zde měřen úspěch ani neúspěch;
5. **svoboda výběru a dobrovolnost účastníků** – účast na aktivitách, které se týkají zájmového vzdělávání, je podnícena převážně silnou vnitřní motivací účastníků;
6. **neutilitárnost zaměření** – zájmové vzdělávání začíná tam, kde tato činnost není pro člověka nutností, kde si rozvíjí své znalosti a důležitým hlediskem je vlastní aktivita;

Kromě charakteristických rysů zájmového vzdělávání dospělých osob se ve své publikaci Šerák (2009, s. 52) zaměřuje i na desatero tohoto typu vzdělávání, které je složeno z následujících pojmů:

1. zájem;
2. volný čas;
3. dobrovolnost;
4. svoboda výběru;
5. místní příslušnost;
6. uspokojení potřeb;
7. pestrost obsahu;
8. neutilitárnost;
9. otevřenost;
10. aktivita.

3.2 Funkce a cíle zájmového vzdělávání dospělých

Funkce zájmového vzdělávání dospělých definuje Vymazal ve své publikaci *Mimoškol- ská výchova a vzdělávání dospělých a její institucionální systém v ČR*. S jeho formulová- ním definic těchto funkcí souhlasí a zároveň jej ve svých publikacích cituje řada autorů zabývajících se problematikou zájmového vzdělávání dospělých.

Hlavní funkce zájmového vzdělávání dospělých dle Vymazala:

Sociálně adaptační a integrační funkce - zvládnání rolí, které jsou spjaté s chováním je- dince ve společnosti, předávání a vytváření systému hodnot;

Kompenzační funkce - překonání jednostrannosti a mezer ve výchově, omezení prostoru pro vlastní seberealizaci;

Popularizační funkce - rozšiřování poznatků, motivace k dalšímu vzdělávání;

Ekonomická a kvalifikační funkce – vědomosti, které jsou nezbytné ke zvládnutí pra- covních rolí;

Relaxační funkce - velkou důležitost zde sehrávají emoce;

Profylaktická funkce – kvalitní využití volného času, překonání stereotypu a nudy;

Seberealizační funkce - uspokojování cílů a touhy. (Vymazal, 1990, s. 12-14)

Šerák vychází při vymezení jednotlivých funkcí zájmového vzdělávání dospělých, stejně tak jako řada dalších autorů, z publikace Vymazala (1990, s. 12-14). Jednotlivá vy- mezení však obohacuje o další funkce tohoto typu vzdělávání dospělých osob:

Světónázorová funkce - orientace v pochopení světa a postavení jedince v něm;

Všeobecně vzdělávací funkce - rozšiřování a inovace poznatků;

Propagandistická funkce - formování přístupu jedince k aktuálním problémům;

Konzervační funkce - uchovávání hodnot, zachování spojitosti;

Aktualizační, inovační funkce – zdolání dříve získaných zastaralých vědomostí;

Komunikační či afiliační funkce - vzájemný kontakt osob, které mají společné zájmy, rozšiřování okruhu známých;

Expresivní funkce – jde o umělecké aktivity, realizaci charitativní činnosti a různých zálib. (Šerák, 2009, s. 55)

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2001, s. 54) uvádí, že zájmové vzdělávání dospělých plní několik funkcí, mezi které patří funkce výchovná, vzdělávací, kulturní, zdravotní (regenerační a relaxační), sociální a preventivní.

Cíle zájmového vzdělávání dospělých

Zájmové vzdělávání dospělých má nespočet cílů, kterých se snaží dosáhnout. Například v dokumentu zvaném *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice - Bílá kniha* (2001, s. 54) se konstatuje, že cílem tohoto typu vzdělávání je vést účastníky zájmového vzdělávání k seberealizaci, k sebepoznávání a k objevování a rozvoji vlastních schopností, které se podílí na kultivaci osobnosti jedince, na rozvoji jeho talentu a na utváření a utužování sociálních vztahů a vazeb.

Šerák (2009, s. 54) ve své publikaci poukazuje na fakt, že cílem zájmového vzdělávání dospělých je vzdělávat se v rámci volného času, pro volný čas a volným časem, během kterého dochází k poznávání a získávání nových dovedností.

3.3 Typy, formy a instituce zájmového vzdělávání dospělých

Zájmové vzdělávání dospělých v současné době nabízí širokou nabídku různých aktivit a oblastí. Dospělí lidé si z této nabídky mohou vybrat, čemu se budou ve svém volném čase věnovat, a to na základě svých preferovaných zájmů a koníčků, respektive toho, co mají a dělají rádi.

K současnému stavu této bohaté nabídky typů zájmového vzdělávání dospělých jako první přispěl Vymazal. V roce 1990 se ve své publikaci *Mimoškolská výchova a vzdělávání dospělých a její institucionální systém v ČR* (1990, s. 15) zabýval kategorizací jednotlivých typů této oblasti vzdělávání, která obsahovala následující výchovné složky:

1. Rozumová výchova

- obsahovala zejména výchovu jazykovou, vědeckou a světonázorovou;

2. Morálně - politická výchova

- regulovala vztah člověka ke společnosti a úzce souvisela s výchovou světonázorovou;

3. Pracovní a technická výchova

- navazovala na moderní výrobní procesy;

4. Estetická výchova

- rozvíjela způsobilost porozumění prožívat krásu;

5. Tělesná výchova a zdravotní výchova

- zaměřovala se na rozvoj fyzické stránky osobnosti.

Zároveň Vymazal (1990, s. 15) ve své kategorizaci jednotlivých typů zájmového vzdělávání dospělých poukazoval na skutečnost velmi blízké souvislosti a vzájemných vztahů mezi uvedenými složkami a též i na důležitost dalších složek (ekologické, ekonomické, dopravní a branné složky).

Vymazalovo výše uvedené rozdělení začalo být po téměř dvaceti letech již zastaralé a neodpovídalo nynějším trendům. Z tohoto důvodu došlo k jeho modernizaci a vhodnější charakterizaci řadou autorů zabývajících se problematikou zájmového vzdělávání dospělých. Šerák původní Vymazalovo členění upravuje a doplňuje o následující typy výchovy a vzdělávání:

1. Kulturní a estetická výchova - kulturu můžeme vnímat jako významný prvek, který ovlivňuje intelektuální, emocionální a morální rozvoj jedince, čímž plní výchovně-vzdělávací funkci. Kulturní a estetická výchova se nejčastěji realizuje prostřednictvím muzeí a galerií.

2. Pohybová a sportovní výchova - pohybová a sportovní výchova zahrnuje jednotlivé formy pohybových činností, které rozvíjejí tělesnou a psychickou kondici. Zároveň tyto činnosti můžeme vnímat jako určitou alternativu k negativním sociálním jevům. Mezi největší a nejvýznamnější organizace zaměřující se na tento typ výchovy řadíme Český svaz tělesné výchovy a sportu a Českou obec Sokolskou.

3. Cestování a turistika - cestování a turistiku vnímáme jako aktivní pohybovou a kulturně poznávací činnost, kterou se prostřednictvím odpočinku, poznávání, lé-

čebných aktivit, kulturního i sportovního vyžití a společenské komunikace uspokojují potřeby obnovení fyzických a duševních sil člověka.

4. **Zdravotní výchova** - zdravotní výchova se snaží dosáhnout svého největšího cíle, kterým je motivace jedinců ke zdravému způsobu života, základům zdravé výživy a ke zdravotní prevenci. Kromě Ministerstva zdravotnictví tomu napomáhají také instituce, jako je Červený kříž, Státní zdravotní ústav či lékařské fakulty jednotlivých univerzit.
5. **Environmentální výchova** - environmentální výchova cíleně působí na jedince prostřednictvím přenosu informací za účelem rozvoje jejich znalostí a návyků nezbytných pro pochopení vzájemných vztahů v systému člověk – společnost – příroda. Touto výchovou se zabývá Ministerstvo životního prostředí, Greenpeace a Český svaz ochránců přírody.
6. **Vědeckotechnické vzdělávání** - vědeckotechnické vzdělávání přináší nové a velmi důležité poznatky, skutečnosti, vědomosti a dovednosti týkající se počítačové gramotnosti, ale i kutilství či chalupaření. Hvězdárny, planetária, muzea, zoologické a botanické zahrady, masová média a odborná periodika představují instituce, které toto vzdělávání poskytují.
7. **Jazykové vzdělávání** - jazykové vzdělávání patří mezi nejvyhledávanější typ zájmového vzdělávání, prostřednictvím kterého je možné získat řadu mezinárodně uznávaných certifikátů nezbytných pro profesní i osobní život. Zájemci o studium cizích jazyků mohou využívat rozsáhlé nabídky jazykových kurzů, které pořádají soukromé jazykové školy, komerční nebo zahraniční instituce. Zároveň je možné požadovanou jazykovou úroveň získat prostřednictvím jazykových kurzů na televizní obrazovce či řízeného samostudia (distanční vzdělávání, e-learningové kurzy).
8. **Náboženská a duchovní výchova** - náboženská a duchovní výchova se zaměřuje na aktivity orientované do sféry náboženství. Náboženství uvádí svůj vlastní výklad světa a jeho smyslu. Tuto výchovu realizují církve, náboženské spolky a sekty. (Šerák, 2009, s. 138-182)

Formy zájmového vzdělávání dospělých

Zájmové vzdělávání dospělých, stejně tak jako každý jiný typ vzdělávání, musí být vhodně organizačně uspořádané, tj. realizované vhodně zvolenou vzdělávací formou, a to na základě určité výukové osnovy vzdělávacího procesu. Musí se také odehrávat ve stanovenou dobu, na stanoveném místě a za účasti kvalifikovaných lektorů. Nejčastěji bývá tento typ vzdělávání dospělých osob realizován prostřednictvím následujících forem, které uspokojují zájmy a potřeby účastníků tohoto vzdělávání:

- **Informální forma vzdělávání dospělých**

Představuje sebevzdělávání či sebeřízené učení za podpory dostupných zdrojů (odborná literatura, internet, masmédiá apod.).

- **Formální a neformální forma vzdělávání dospělých**

Zahrnuje formální a neformální organizace, které se specializují na poskytování vzdělávacích služeb v dané oblasti zájmu (univerzity třetího věku, akademie volného času apod.) a formální a neformální organizace, které svou činností vytváří sugestivní prostředí, jež uspokojuje zájem o nové informace (galerie, planetária, muzea apod.).

- **Kombinací všech vzdělávacích přístupů**

Sebevzdělávání s odbornou pomocí ze strany institucí i jednotlivců. (Šerák, 2009, s. 51)

Přístup ke vzdělávání v rámci všech forem zájmového vzdělávání dospělých může být:

Individuální (představující interakci účastník – vzdělavatel, která může být kooperativní, participativní či individualizovaná);

Skupinový (aktivita přístupu účastníků, vzdělavatel působí v roli organizátora a facilitátora motivujícího účastníky);

Frontální (vzdělavatel má roli přednášejícího a účastníci roli posluchačů);

Směšený (jedná se o kombinaci uvedených přístupů). (Šerák, 2009, s. 77)

Jednotlivé formy zájmového vzdělávání dospělých je možné též uskutečňovat prostřednictvím jednorázových či cyklických bloků:

Přednáška se nejčastěji využívá v případě, kdy chceme oslovit velký počet účastníků. Jedná se o souvislý a systematický výklad. Dovoluje nám zvolit náročné téma a poskytnout

ve velkém rozsahu nové poznatky. Další podobou přednášky je přednáška s diskuzí, která nám na jedné straně přináší dostatek informací k řešení problémů a na straně druhé motivuje účastníky přednášky k diskuzi tím, že některé problémy v přednášce nechává nedořešené.

Kurz je forma kolektivního vzdělávání, která umožňuje účastníkům osvojit si pod vedením lektora odborné poznatky a praktické dovednosti. Kurz by měl mít pevnou osnovu a učební plán, pevné určení začátku a závěru kurzu. Jednotlivé kurzy můžeme rozdělit podle obsahově-tematického zaměření na kurzy:

- **všeobecně vzdělávací** (např. výtvarné umění, společenské chování, sportovní kurzy);
- **odborně vzdělávací** (např. jazykové kurzy, manažerské kurzy, prezentační dovednosti);
- **praktické** (např. kurzy aranžování rostlin, gastronomie, keramický kurz).

Zájmový kroužek je velmi rozšířená forma zájmového vzdělávání. Jde o dobrovolné sdružení jedinců, kteří mají stejnou zájmovou orientaci. Svoje dosavadní vědomosti a dovednosti si rozšiřují na základě společné poznávací činnosti. Můžeme je rozdělit na kroužky:

- **naučné** (jazykové, počítačové, chovatelské pod.);
- **technické** (modelářské, fotografické, tvorba webových stránek apod.);
- **společenské** (šachové, čtenářské, křížovkářské apod.);
- **sběratelské** (filatelistické, emblémistické apod.);
- **umělecké** (dramatické, taneční, výtvarné, malba apod.);
- **kroužky přátel nějakého umění;**
- **sportovní a tělovýchovné** (plavecké, relaxační cvičení, atletické apod.).

Seminář je založený na samostatné práci účastníků s literaturou a samostatném vystupování před skupinou. Účastník zde vystupuje v aktivní roli a při správném vedení podporuje tato forma rozvoj myšlení a posiluje odvahu vyjádřit vlastní názor.

Přednáškový cyklus tvoří soustavu přednášek, které jsou tematicky sjednocené nebo na sebe navazují.

Přednáškový večer jedná se o vzdělávací akci, kde vzdělavatel používá dialogické metody, které umožňují účastníkům přímý kontakt se vzdělavatelem.

Diskusní večery a besedy se skládají z úvodního pojednání o dané problematice a následné diskuze. Je zde ovšem nutná aspoň částečná znalost problematiky ze strany účastníků.

Večery otázek a odpovědí jsou zaměřené monotematicky nebo polytematicky. Účastníci kladou otázky k tématu (ústně nebo písemně) a vzdělavatelé je zodpovídají. Pokud jsou otázky kladeny písemně, mohou si vzdělavatelé svoje odpovědi připravit předem.

Debatní fórum je charakteristické tím, že jde o vystoupení řečníka a jeho oponenta. Po tomto vystoupení mohou účastníci pokládat své otázky.

Filmové fórum jedná se o diskusní formu, kde je řečník nahrazen filmem k danému tématu a účastníci poté diskutují pod kontrolou vzdělavatele.

Tematický večer jedná se o kombinaci několika druhů činností a uměleckých žánrů (přednáška, krátký film, scénky, kvízy apod.) k určitému tématu. Uskutečňuje se podle scénáře a řídí ho konferenciér. Tematický večer je oddělen přestávkou, při níž si jeho účastníci mohou prohlédnout tematicky orientovanou výstavu.

Kvíz rozšiřuje zábavným způsobem vzdělanostní rozhled účastníků. Tato forma slouží také k doplňování a ověřování vědomostí. Soutěžní otázky mohou mít různou podobu.

Exkurze její výhodou je názornost a spojitost s praxí. Umožňuje prostřednictvím prohlídky podnikových komplexů získat nové zkušenosti a poznatky. Doporučuje se uskutečnit před exkurzí přednášku nebo besedu, což umožní účastníkům seznámit se s danou problematikou.

Outward Bound je zvláštní druh kurzu, který je založen na skutečnosti, že člověk si nejlépe pamatuje a vybavuje poznatky, které získá na základě svých zkušeností. Účastníci jsou zde vystaveni situacím, které od nich vyžadují mimo jiné rozhodnost a spolupráci s ostatními členy skupiny. Zahrnují např. jízdou na koních, pěší túry, horolezectví, plavbu na vodě apod. (Šerák, 2009, s. 67-76)

Zájmové vzdělávání dospělých zajišťují **specializované instituce**, které poskytují vhodné zázemí a také organizační a personální zajištění jednotlivých forem tohoto typu

vzdělávání dospělých osob. Tyto specializované instituce můžeme rozdělit dle typu organizací, subjektu zřizovatele a územní působnosti.

Obrázek č. 2 - Specializované instituce zájmového vzdělávání dospělých

Dle typu organizace	školy a školské instituce	neziskové organizace	komerční vzdělávací instituce		jednotlivé podniky
Dle subjektu zřizovatele	stát a orgány státní správy	kraje a obce	občanská sdružení a nadace	církevní a náboženské společnosti	soukromé subjekty
Dle územní působnosti	teritoriálně vymezené oblasti		s širší regionální působností		s celostátní působností

Zdroj: Šerák, 2009, s. 96

Dělení specializovaných institucí dle typu organizací poskytujících zájmové vzdělávání dospělých je pro účely naší bakalářské práce nejdůležitější, proto se jím níže zabýváme.

Školy a školské instituce - mezi školské instituce, které realizují aktivity zájmového vzdělávání dospělých osob, můžeme zařadit umělecké školy, jazykové školy a vysoké školy. Především pak posledně zmiňovaný typ školské instituce nabízí zájmové aktivity (např. jazykové kurzy, univerzity třetího věku apod.), ale i programy celoživotního vzdělávání.

Státní a krajské organizace - do tohoto typu institucí řadíme knihovny, galerie či muzea, které zájmové vzdělávání dospělých organizují prostřednictvím expozic či doprovodných programů, jakými mohou být přednášky, besedy, řemeslné dílny apod.

Nestátní neziskové organizace - nejrozšířenějším typem těchto organizací jsou občanská sdružení. Představují nejdůležitější a nejpočetnější typ institucí zaměřujících se na poskytování zájmového vzdělávání dospělých osob prostřednictvím realizace doplňkových kurzů či edukačních aktivit spojených s ekologií, vědou, technikou či cestováním (jedná se např. o kurzy mateřství, základy ovládnání počítače, výtvarné dílny apod.). Hlavním cílem těchto organizací je sdružovat dospělé osoby se stejnými zájmy a cíli.

Komerční vzdělávací instituce - představují instituce poskytující své služby z čistě komerčních důvodů. Mezi ně můžeme zařadit instituce zaměřující se na sportovní či kulturní oblast (fitnesscentra, posilovny, taneční školy, školy bojových umění), poznávací oblast (poznávají zájezdy realizované cestovními kancelářemi), jazykově – vzdělávací ob-

last (výuka cizích jazyků prostřednictvím výukových programů na internetu či v televizi). Výhodou těchto institucí je především flexibilita, možnost inovace a schopnost pružně reagovat na poptávku po vzdělávacích aktivitách. Oproti tomu jejich nevýhodou obvykle bývá upřednostňování kvantity nad kvalitou zájmových aktivit. (Šerák, 2009, s. 96)

Jelikož nebyly pro zájmové vzdělávání dospělých připraveny Rámcové vzdělávací programy, záleží na každé vzdělávací instituci, jakým způsobem a jakou formou bude toto vzdělávání dospělých osob realizovat.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VLASTNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

V teoretické části této bakalářské práce jsme se zabývali problematikou zájmového vzdělávání dospělých osob. Cílem praktické části proto bylo zjistit zkušenosti dotazovaných osob s touto tematikou a to prostřednictvím realizace našeho vlastního výzkumného šetření. Praktická část naší bakalářské práce tedy obsahuje vlastní výzkumné šetření, jeho následnou analýzu a grafické znázornění.

4.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumného šetření této bakalářské práce bylo zjistit, zda se dotazované osoby ve svém volném čase zájmově vzdělávají. Dále nás zajímalo, zda existuje statisticky významný vztah mezi pohlavím, věkem, vzděláním respondentů a jejich účastí na kurzech zájmového vzdělávání dospělých.

Díličními cíli výzkumného šetření bylo:

1. Zjistit překážky, které respondentům brání v účasti na kurzech zájmového vzdělávání dospělých.
2. Posoudit oblíbenost kurzů zájmového vzdělávání dospělých.
3. Zhodnotit motivační činitele respondentů při výběru kurzů zájmového vzdělávání dospělých.
4. Zjistit, jaký přínos měla pro respondenta účast na těchto kurzech.

4.2 Hypotézy výzkumu

V rámci naší bakalářské práce jsme si stanovili následující hypotézy:

1. Ženy navštěvují kurzy zájmového vzdělávání dospělých častěji než muži.
2. Osoby s vyšším stupněm vzdělání se účastní kurzů zájmového vzdělávání dospělých častěji než osoby s nižším stupněm vzdělání.
3. Kurzy zájmového vzdělávání dospělých navštěvují častěji osoby mladší 40 let než osoby starší.

4.3 Použité metody

Pro získávání potřebných informací jsme v rámci našeho výzkumného šetření použili kvantitativní metodu dotazníku. Tuto výzkumnou metodu jsme zvolili z důvodu její časové nenáročnosti, možnosti oslovení velkého množství dotazovaných osob, anonymity a vyšší návratnosti dotazníků. (Chráska, 2007, s. 174-175)

V úvodu, námi vytvořeného dotazníku, nazvaném *Zájmové vzdělávání dospělých v oblasti trávení volného času*, mohl každý respondent naleznout vysvětlení významu a důležitosti tohoto dotazníku. Jelikož dotazník obsahoval 2 úrovně, jednu pro osoby, které se zúčastnily kurzů zájmového vzdělávání dospělých, a druhou pro osoby, které se žádného takového kurzu neúčastnily, vyskytovaly se zde zároveň i pokyny nezbytné pro jeho vyplňování.

Celý dotazník obsahoval celkem 15 otázek, přičemž dotazované osoby odpovídaly kromě 6 povinných všeobecných otázek pouze na ty dotazy, které se týkaly skutečnosti jejich účasti či neúčasti na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých osob realizovaném v rámci jejich volného času. Povinné otázky, které byly určeny pro všechny respondenty, se skládaly ze 4 dotazů zaměřených na sociodemografické aspekty. Jednalo se o otázky: *Pohlaví?*, *Věková kategorie?*, *Nejvyšší ukončené vzdělání?* *Současné povolání?*. Dále zde byly také 2 dotazy ohledně obecných informací týkajících se informovanosti respondentů o možnosti zájmového vzdělávání dospělých v rámci jejich volného času a míry účasti na nějakém kurzu tohoto typu vzdělávání dospělých osob. Jednalo se o otázky: *Víte o možnosti zájmového vzdělávání dospělých osob v rámci volného času?*, *Účastnil/a jste se někdy nějakého kurzu zájmového vzdělávání dospělých?*.

Odpověď na otázku č. 7 – *Účastnil/a jste se někdy nějakého kurzu zájmového vzdělávání dospělých?* rozdělila dotazník na 2 úrovně. První úroveň byla určena pro respondenty, kteří uvedli, že se žádného kurzu zájmového vzdělávání dospělých neúčastnili. Druhá úroveň se týkala osob uvádějících odpověď ano, tedy zúčastnil/a jsem se nějakého kurzu zájmového vzdělávání dospělých.

V rámci první úrovně se dotazník zaměřoval jednak na zjištění překážek, jež respondentovi bránily v účasti na zájmovém vzdělávání dospělých, a jednak na úvahy o možné účasti na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých za předpokladu překonání uvedených překážek a na úvahy o druhu kurzu zájmového vzdělávání dospělých. Jednalo se o tyto

otázky: *Co bylo překážkou Vaší účasti na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých?, V případě, že by došlo k překonání Vámi uvedené překážky v účasti na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých, budete o této možnosti účasti uvažovat?, V případě, že by došlo k překonání Vámi uvedené překážky v účasti na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých, o jakém kurzu byste uvažovali?.*

Druhá úroveň dotazníku byla zaměřena na zjištění druhu kurzu zájmového vzdělávání, kterého se daný respondent zúčastnil, na zjištění motivace k účasti na kurzu zájmového vzdělávání dospělých, přínosu účasti respondenta na kurzu zájmového vzdělávání dospělých pro jeho osobní či pracovní život, na úvahy o další účasti na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých a na úvahy o druhu dalšího kurzu zájmového vzdělávání dospělých, prostřednictvím otázek: *Jakého kurzu zájmového vzdělávání dospělých jste se zúčastnil/a?, Co Vás motivovalo k účasti na daném kurzu zájmového vzdělávání dospělých?, Byla pro Vás účast na nějakém kurzu zájmového vzdělávání přínosem pro Váš osobní či pracovní život?, Uvažujete o další účasti na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých?, V případě, že o další účasti na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých uvažujete, o jaký konkrétní kurz se jedná?.*

Během sestavování našeho dotazníku jsme zvolili formu uzavřených i otevřených otázek. Uzavřené položky se vyznačují tím, že se respondentům překládají připravené odpovědi. Otevřené položky nenabízejí respondentovi žádné hotové odpovědi. (Chrásková, s.165–166)

V rámci uzavřených odpovědí jsme využili následující typy otázek:

- u 4 dotazů zjišťujících pohlaví, věkovou kategorii, nejvyšší ukončené vzdělání a současné povolání dotazovaných osob (otázky č. 1, č. 2, č. 3, č. 4) vybírali respondenti jednu možnost z několika nabízených variant
- ve 2 případech zaměřujících se na zjištění informovanosti o možnosti zájmového vzdělávání dospělých a účasti na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých (otázky č. 5, č. 7) byly zvolené dichotomické otázky umožňující výběr pouze jedné odpovědi ze dvou nabízených variant odpovědí, které se navzájem vylučují (většinou se jedná o varianty odpovědí, které mají podobu „ANO/NE“ případně i možnost „NEVÍM“)
- ve 3 otázkách měli dotazovaní vyjádřit svůj postoj k daným dotazům na verbální hodnotící stupnici, jež měla podobu: „ANO, SPÍŠE ANO, SPÍŠE NE, NE“. Jednalo se o otázky týkající se úvahy o účasti na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých v případě

překonání respondentem uvedené překážky, přínosu účasti na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých pro osobní či pracovní život dotazovaných a úvahy tázaných o další účasti na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých (otázky č. 9, č. 13, č. 15).

Otevřenými otázkami byly otázky: č. 6 - Kde jste se o této možnosti zájmového vzdělávání dospělých osob dozvěděl/a?, č. 8 - Co bylo překážkou Vaší účasti na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých?, č. 10 - V případě, že by došlo k překonání Vámi uvedené překážky v účasti na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých, o jakém kurzu byste uvažovali?, č. 11 - Jakého kurzu zájmového vzdělávání dospělých jste se zúčastnil/a?, č. 12 - Co Vás motivovalo k účasti na daném kurzu zájmového vzdělávání dospělých?, č. 15 - V případě, že o další účasti na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých uvažujete, o jaký konkrétní kurz se jedná?. Na těchto 6 otázek účastníci našeho výzkumného šetření odpovídali dle svých vlastních názorů, aniž by byli limitováni výběrem z nabízených variant odpovědí.

Námi navržená podoba dotazníku se nachází v příloze této bakalářské práce pod označením *Příloha I – Zájmové vzdělávání dospělých v oblasti trávení volného času*.

4.4 Charakteristika souboru respondentů

Pro účely našeho výzkumného šetření nebylo rozhodující pohlaví, vzdělání, současné povolání a ani skutečnost, zda se respondenti v rámci svého volného času účastnili či neúčastnili kurzů zájmového vzdělávání a to proto, jelikož byl dotazník koncipován do dvou úrovní určených pro obě skupiny tázaných.

Jedinou podmínkou, kterou museli všechny dotazované osoby splnit, byl požadovaný věk dospělého člověka, tedy 18 a více let.

4.5 Organizace výzkumného šetření

Po vymyšlení koncepce našeho vlastního výzkumného šetření a sestavení dotazníku jsme se v první řadě rozhodli realizovat předvýzkum, jenž by nám pomohl odhalit případné nedostatky samotného dotazníku. Předvýzkum byl uskutečněn ve dnech 02. 12. 2013 – 06. 12. 2013 a v jeho rámci byl dotazník rozdán náhodnému vzorku respondentů. Zaměřili jsme se zejména na zjištění míry zájmového vzdělávání dospělých osob. Jak se ukázalo,

bylo zařazení předvýzkumu vhodným opatřením, neboť došlo k odhalení hned několika nedostatků. Prvním z nich byla skutečnost, že dotazované osoby mnohdy nevěděly, co si mají pod pojmem zájmové vzdělávání dospělých představit a uváděly tak chybné odpovědi. Nebyly si nejspíše vědomy toho, že do zájmového vzdělávání patří veškeré aktivity, které dělají v rámci svého volného času. Druhým nedostatkem byl fakt, že osoby studující na středních a vysokých školách si neuvědomovaly, že se již od 18 roku svého života stávají dospělou osobou. Uváděly tedy, že jsou stále ještě studenti daných škol a tudíž nejsou vhodnou cílovou skupinou pro účast na výzkumném šetření.

Na základě zjištěných nedostatků a pro zefektivnění našeho výzkumu jsme celý dotazník přizpůsobili daným skutečnostem, doplnili jsme jej o průvodní informace obsahující definici dospělého člověka a zájmového vzdělávání dospělých a realizovali jsme nové výzkumné šetření. V rámci tohoto dvoutýdenního výzkumného šetření probíhajícího ve dnech 06. 01. 2014 – 19. 1. 2014 byl dotazník rozdan náhodným respondentům žijícím na území Zlínského kraje. Všichni tito lidé splnili námi stanovenou podmínku pro účast. Celkový počet rozdaných dotazníků byl 80. Z jejich následné analýzy vyplynulo, že se do našeho výzkumného šetření zapojilo 60 respondentů, což představuje návratnost 75 %.

5 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Získané údaje z odevzdaných dotazníků jsme prostřednictvím počítačového programu Microsoft Excel zpracovali do tabulek, ze kterých jsme následně vytvořili přehledné grafy.

U každého znázornění jednotlivých otázek jsme provedli slovní interpretaci.

Prostřednictvím Testu nezávislosti CHI-KVADRÁT jsme poté testovali výše stanovené hypotézy.

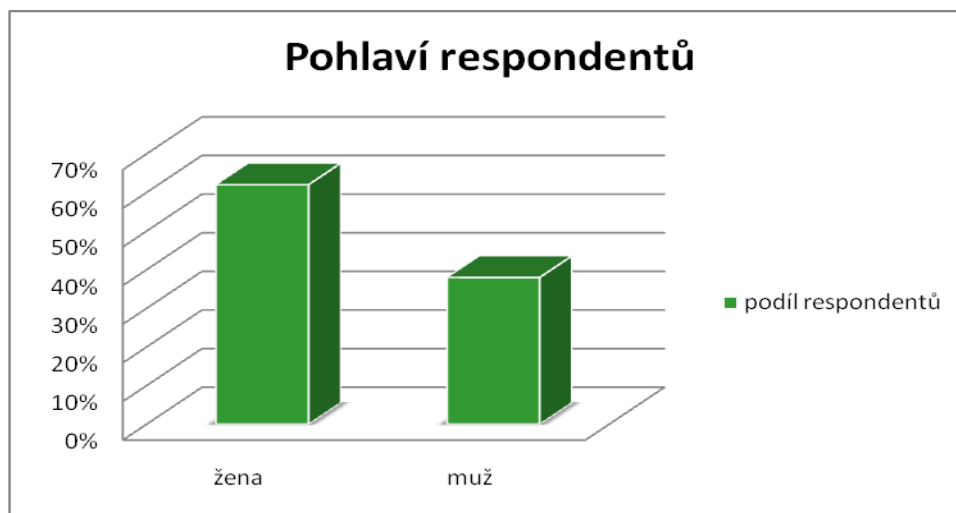
5.1 Zpracování a grafické znázornění získaných dat

Otázka č. 1: Pohlaví?

Tab. 1. Pohlaví respondentů

Možnosti	Absolutní četnost	Relativní četnost	%
Žena	37	0,62	62
Muž	23	0,38	38
CELKEM	60	1	100

Graf 1. Pohlaví respondentů

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Komentář:

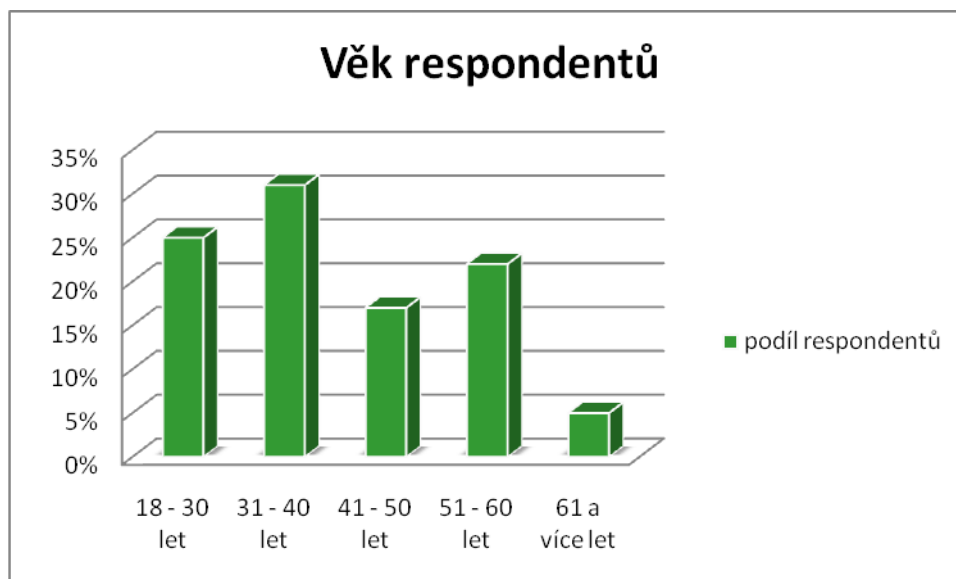
Výzkumného šetření se zúčastnilo celkem 60 osob, z nichž bylo 62 % žen a 38 % mužů.

Otázka č. 2: Věková kategorie?

Tab. 2. Věk respondentů

Možnosti	Absolutní četnost	Relativní četnost	%
18 - 30 let	15	0,25	25
31 - 40 let	19	0,31	31
41 - 50 let	10	0,17	17
51 - 60 let	13	0,22	22
61 a více let	3	0,05	5
CELKEM	60	1	100

Graf 2. Věk respondentů

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Komentář:

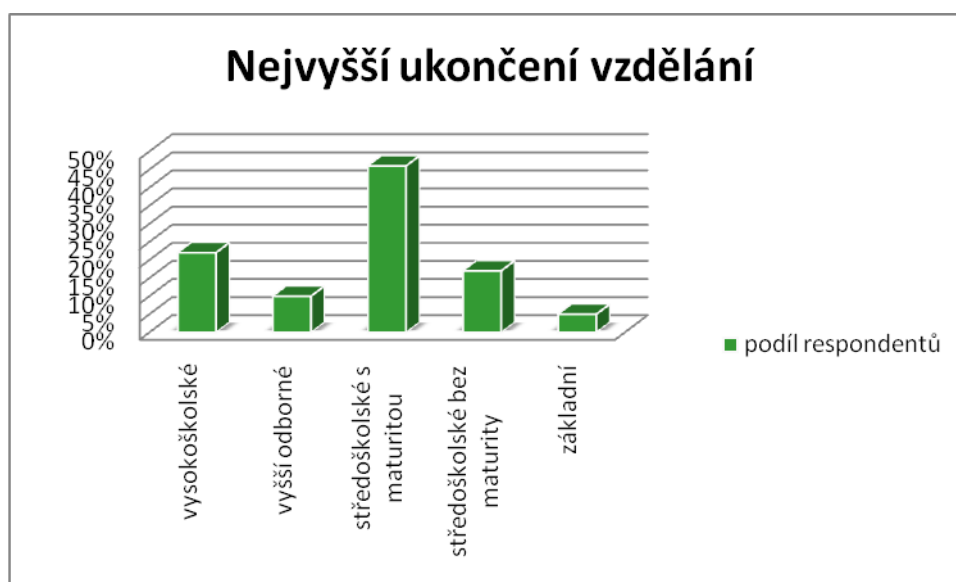
Nejvíce dotazovaných respondentů patřilo do věkové kategorie 31 - 40 let, která tak byla nejpočetnější uváděnou věkovou skupinou. Podíl této věkové skupiny představoval 31 % všech respondentů. Věková kategorie 18 - 30 let byla druhou nejvíce zastoupenou kategorií, jejíž podíl činil 25 %. Nejméně uváděnou věkovou kategorií byla skupina ve věku 61 a více let, kterou zastupovalo pouhých 5 % respondentů.

Otázka č. 3: Nejvyšší ukončené vzdělání?

Tab. 3. Nejvyšší ukončené vzdělání

Možnosti	Absolutní četnost	Relativní četnost	%
vysokoškolské	13	0,22	22
vyšší odborné	6	0,1	10
středoškolské s maturitou	28	0,46	46
středoškolské bez maturity	10	0,17	17
základní	3	0,05	5
CELKEM	60	1	100

Graf 3. Nejvyšší ukončené vzdělání

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Komentář:

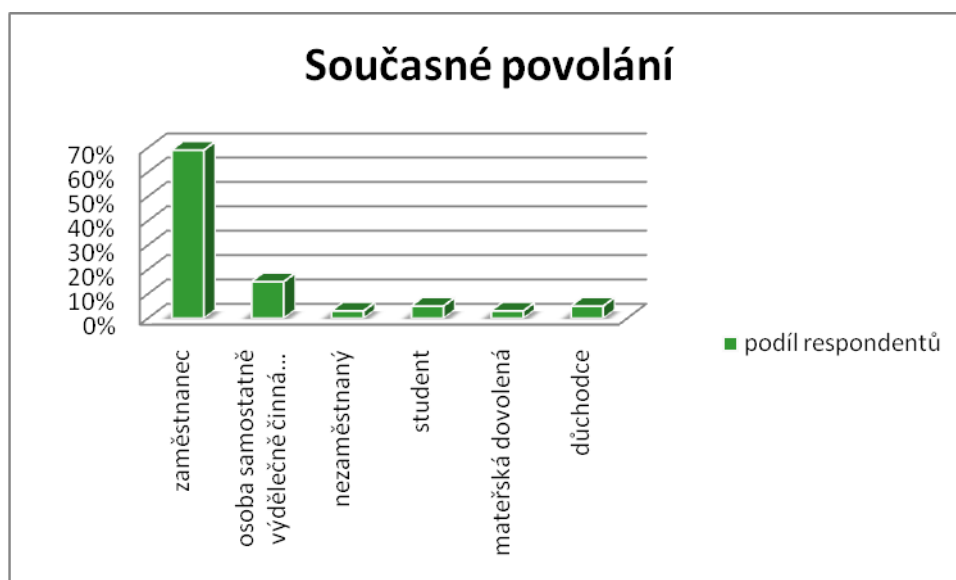
Z celkových 60 dotazovaných respondentů mělo 46 % středoškolské vzdělání s maturitou, 22 % vysokoškolské vzdělání, 17 % středoškolské vzdělání bez maturity, 10 % vyšší odborné vzdělání a pouhá 5 % základní vzdělání.

Otázka č. 4: Současné povolání?

Tab. 4. Současné povolání

Možnosti	Absolutní četnost	Relativní četnost	%
zaměstnanec	41	0,69	69
osoba samostatně výdělečně činná (OSVČ)	9	0,15	15
nezaměstnaný	2	0,03	3
student	3	0,05	5
mateřská dovolená	2	0,03	3
důchodce	3	0,05	5
CELKEM	60	1	100

Graf 4. Současné povolání

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Komentář:

Z analýzy odpovědí na otázku č. 4 vyplynulo, že nejvíce dotazníků bylo vyplněno zaměstnanci společností (69 %) a osobami, které jsou samostatně výdělečně činné (15 %). Dále se do našeho výzkumného šetření zapojilo 5 % studentů, 5 % důchodců, 3 % nezaměstnaných a 3 % osob na mateřské dovolené.

Otázka č. 5: Víte o možnosti zájmového vzdělávání dospělých v rámci volného času?

Tab. 5. Informovanost o možnosti zájmového vzdělávání dospělých

Možnosti	Absolutní četnost	Relativní četnost	%
ano	51	0,85	85
ne	9	0,15	15
CELKEM	60	1	100

Graf 5. Informovanost o možnosti zájmového vzdělávání dospělých

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Komentář:

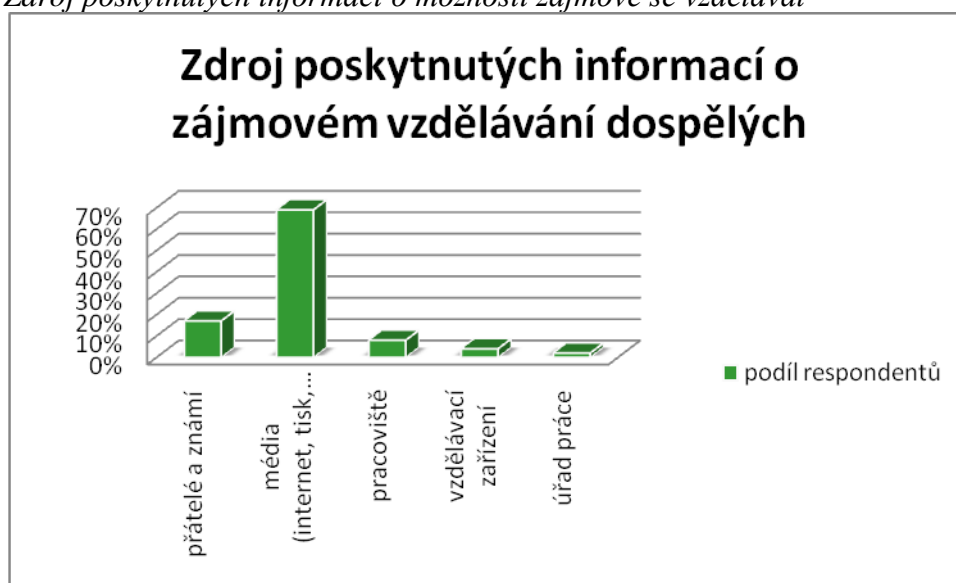
Z výsledků analýzy lze konstatovat skutečnost, že dotazovaní respondenti o možnosti zájmového vzdělávání dospělých osob v rámci volného času věděli. Variantu odpovědi ANO, tedy vím o možnosti zájmového vzdělávání dospělých, uvedlo 85 % dotazovaných osob. Oproti tomu podíl odpovědi NE, tedy nevím o možnosti zájmového vzdělávání dospělých, představoval pouhých 15 %.

Otázka č. 6: Kde jste se o možnosti zájmového vzdělávání dospělých dozvěděl/a?

Tab. 6. Zdroj poskytnutých informací o možnosti zájmově se vzdělávat

Možnosti	Absolutní četnost	Relativní četnost	%
přátelé a známí	9	0,17	17
média (internet, tisk, TV, rozhlas)	35	0,69	69
pracoviště	4	0,08	8
vzdělávací zařízení	2	0,04	4
úřad práce	1	0,02	2
CELKEM	51	1	100

Graf 6. Zdroj poskytnutých informací o možnosti zájmově se vzdělávat

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Komentář:

Shrneme-li údaje získané z vyplněných dotazníků, dospějeme k závěru, že účastníci našeho výzkumného šetření se o možnosti zájmového vzdělávání dospělých nejčastěji dozvěděli z médií. Právě média typu internet, tisk, televize a rozhlas uvedlo 69 % respondentů. Informace o možnostech tohoto typu vzdělávání pro dospělé osoby též poskytli přátelé a známí respondentů, což uvedlo 17 % dotazovaných. 8 % respondentů se o možnosti dozvědělo ve svém zaměstnání, 4 % ve vzdělávacích zařízeních a 2 % na úřadu práce.

Otázka č. 7: Účastnil/a jste se někdy nějakého kurzu zájmového vzdělávání dospělých?

Tab. 7. Účast na kurzech zájmového vzdělávání dospělých

Možnosti	Absolutní četnost	Relativní četnost	%
ano	34	0,57	57
ne	26	0,43	43
CELKEM	60	1	100

Graf 7. Účast na kurzech zájmového vzdělávání dospělých

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Komentář:

Na tuto otázku odpovědělo z celkových 60 účastníků našeho výzkumného šetření 57 % respondentů ANO, tedy účastnil/a jsem se kurzu zájmového vzdělávání dospělých. Zbylých 43 % dotazovaných uvedlo, že se nikdy žádného kurzu zájmového vzdělávání dospělých neúčastnilo.

Otázka č. 8: Co bylo překážkou Vaší účasti na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých?

Tab. 8. Překážky v účasti na kurzech zájmového vzdělávání dospělých

Možnosti	Absolutní četnost	Relativní četnost	%
nedostatek volného času	12	0,46	46
finanční prostředky	10	0,38	38
nemám zájem o tyto kurzy	2	0,08	8
nevěděl/a jsem o těchto kurzech	2	0,08	8
CELKEM	26	1	100

Graf 8. Překážky v účasti na kurzech zájmového vzdělávání dospělých

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Komentář:

Na základě vyplněných dotazníků lze konstatovat, že nejčastějšími překážkami v účasti na kurzech zájmového vzdělávání dospělých byl u 46 % respondentů nedostatek volného času a u 38 % dotazovaných finanční prostředky. Dalšími překážkami byly shodně u 8 % respondentů nezájem o kurzy zájmového vzdělávání dospělých a nevědomost o těchto kurzech.

Otázka č. 9: V případě, že by došlo k překonání Vámi uvedené překážky v účasti na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých, budete o této možnosti účasti uvažovat?

Tab. 9. Úvaha o možnosti účastnit se kurzů zájmového vzdělávání dospělých

Možnosti	Absolutní četnost	Relativní četnost	%
ano	5	0,19	19
spíše ano	8	0,31	31
spíše ne	8	0,31	31
ne	5	0,19	19
CELKEM	26	1	100

Graf 9. Úvaha o možnosti účastnit se kurzů zájmového vzdělávání dospělých

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Komentář:

Z analýzy výsledků vyplynulo, že 19 % respondentů o možnosti účastnit se kurzů zájmového vzdělávání dospělých uvažuje, 31 % dotazovaných o této možnosti spíše uvažuje, 31 % tázaných o absolvování kurzů tohoto typu vzdělávání dospělých spíše neuvažuje a 19 % respondentů o této možnosti vůbec neuvažuje.

Otázka č. 10: V případě, že by došlo k překonání Vámi uvedené překážky v účasti na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých, o jakém kurzu byste uvažovali?

Tab. 10. Rozvažovaný kurz zájmového vzdělávání dospělých

Možnosti	Absolutní četnost	Relativní četnost	%
počítačový kurz	2	0,15	15
kurz jógy	1	0,08	8
keramický kurz	1	0,08	8
kosmetický kurz	1	0,08	8
kurz aranžování	1	0,08	8
kurz historie	1	0,08	8
jazykový kurz	2	0,15	15
taneční kurz	3	0,22	22
záleželo by na nabídce kurzů	1	0,08	8
CELKEM	13	1	100

Graf 10. Rozvažovaný kurz zájmového vzdělávání dospělých

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Komentář:

Z analýzy dotazníků jsme zjistili, že nejčastěji voleným kurzem zájmového vzdělávání dospělých byl taneční kurz, který označilo 22 % respondentů. Dalšími rozvažovanými kurzy zájmového vzdělávání dospělých byly: počítačový kurz (15 %), jazykový kurz (15%), kurz jógy (8 %), keramický kurz (8 %), kosmetický kurz (8 %), kurz aranžování (8 %), kurz historie (8 %).

Otázka č. 11: Jakého kurzu zájmového vzdělávání dospělých jste se zúčastnil/a?

Tab. 11. Účast na zvoleném kurzu zájmového vzdělávání dospělých

Možnosti	Absolutní četnost	Relativní četnost	%
počítačový kurz	3	0,09	9
keramický kurz	2	0,06	6
barmanský kurz	3	0,09	9
kosmetický kurz	2	0,06	6
umělecký kurz	4	0,12	12
kurz psychologie	2	0,06	6
jazykový kurz	10	0,29	29
taneční kurz	3	0,09	9
kurz gastronomie	1	0,02	2
sportovní kurz	4	0,12	12
CELKEM	34	1	100

Graf 11. Účast na zvoleném kurzu zájmového vzdělávání dospělých

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Komentář:

Kurz s největší četností účasti dotazovaných osob byl jazykový kurz. Zúčastnilo se ho 29 % respondentů. Dalšími absolvovanými kurzy zájmového vzdělávání dospělých byly: sportovní kurz (12 %), umělecký kurz (12 %), taneční kurz (9 %), barmanský kurz (9 %), počítačový kurz (9 %), keramický kurz (6 %), kosmetický kurz (6 %), kurz psychologie (6 %) či kurz gastronomie (2 %).

Otázka č. 12: Co Vás motivovalo k účasti na daném kurzu zájmového vzdělávání dospělých?

Tab. 12. Motivace k účasti na kurzech zájmového vzdělávání dospělých

Možnosti	Absolutní četnost	Relativní četnost	%
získání nových znalostí	9	0,25	25
využití volného času	8	0,24	24
zvýšení kvalifikace	7	0,21	21
rozšíření rozhledu	5	0,15	15
společenský kontakt	5	0,15	15
CELKEM	34	1	100

Graf 12. Motivace k účasti na kurzech zájmového vzdělávání dospělých

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Komentář:

Analýzou výsledků otázky č. 12 jsme dospěli k závěru, že 25 % respondentů motivovalo k účasti na kurzech zájmového vzdělávání především získání nových znalostí. Vhodné využití volného času uvedlo jako motivaci ke své účasti na těchto kurzech 24 % dotazovaných. Zvýšení své kvalifikace zvolilo 21 % tázaných osob. Rozšíření svého rozhledu a společenský kontakt uvedlo shodně 15 % respondentů.

Otázka č. 13: **Byla pro Vás účast na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých přínosem pro Váš osobní či pracovní život?**

Tab. 13. *Přínos účasti na kurzech zájmového vzdělávání dospělých*

Možnosti	Absolutní četnost	Relativní četnost	%
ano	22	0,65	65
spíše ano	12	0,35	35
spíše ne	0	0	0
ne	0	0	0
CELKEM	34	1	100

Graf 13. *Přínos účasti na kurzech zájmového vzdělávání dospělých*

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Komentář:

Shrneme-li odpovědi ze všech vyplněných dotazníků, dospějeme ke kladnému hodnocení kurzů zájmového vzdělávání dospělých, protože 65 % respondentů vnímá svou účast na těchto kurzech jako velice přínosnou pro svůj osobní i pracovní život a 35 % dotazovaných tuto zkušenost hodnotí jako spíše přínosnou pro svůj osobní a pracovní život. Žádný z respondentů neuvedl možnosti SPÍŠE NE a NE, tedy účast na kurzech zájmového vzdělávání dospělých pro můj osobní i pracovní život nebyla přínosem.

Otázka č. 14: Uvažujete o další účasti na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých?

Tab. 14. Úvaha o další účasti na kurzech zájmového vzdělávání dospělých

Možnosti	Absolutní četnost	Relativní četnost	%
ano	7	0,19	19
spíše ano	13	0,31	31
spíše ne	10	0,31	31
ne	4	0,19	19
CELKEM	34	1	100

Graf 14. Úvaha o další účasti na kurzech zájmového vzdělávání dospělých

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Komentář:

Na základě analýzy výsledků této otázky můžeme konstatovat, že 19 % oslovených osob o další účasti na kurzech zájmového vzdělávání dospělých uvažuje a 31 % respondentů o účasti spíše uvažuje. Zbýlých 50 % dotazovaných o další účasti na těchto kurzech spíše či vůbec neuvažuje.

Otázka č. 15: V případě, že o další účasti na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých uvažujete, o jaký konkrétní kurz se jedná?

Tab. 15. Další rozvažovaný kurz zájmového vzdělávání dospělých

Možnosti	Absolutní četnost	Relativní četnost	%
počítačový kurz	4	0,2	20
kurz typologie osobnosti	1	0,05	5
keramický kurz	2	0,1	10
kosmetický kurz	1	0,05	5
kurz aranžování	2	0,1	10
kurz historie	1	0,05	5
jazykový kurz	6	0,3	30
sportovní kurz	1	0,05	5
kurz pletení košíků	1	0,05	5
kurz orientálního tance	1	0,05	5
CELKEM	20	1	100

Graf 15. Další rozvažovaný kurz zájmového vzdělávání dospělých

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Komentář:

Nejvíce by účastníci našeho dotazníkového šetření chtěli navštívit jazykový kurz, který uvedlo 30 % tázaných. Druhým nejvíce uváděným kurzem byl počítačový kurz, který uvedlo 20 % dotazovaných. Dalšími zvažovanými kurzy byly: keramický kurz (10 %), kurz aranžování (10 %), kurz typologie osobnosti (5 %), kosmetický kurz (5 %), kurz historie (5 %), sportovní kurz (5 %) a další.

5.2 Testování hypotéz dle Testu nezávislosti CHÍ-KVADRÁT

Závislost mezi pohlavím respondentů a jejich účastí na kurzech zájmového vzdělávání dospělých

1. Ženy navštěvují kurzy zájmového vzdělávání dospělých častěji než muži.

Formulace nulové a alternativní hypotézy

H_0 Není rozdíl mezi účastí mužů a žen na kurzech zájmového vzdělávání dospělých.

H_A Je rozdíl mezi účastí mužů a žen na kurzech zájmového vzdělávání dospělých.

Test významnosti uskutečníme na hladině významnosti 0,05.

Výpočet testového kritéria chí-kvadrát χ^2

Tab. 16. Čtyřpolní tabulka

	Účast na kurzech zájmového vzdělávání dospělých	Neúčast na kurzech zájmového vzdělávání dospělých	Σ
Žena	21 (20,96)	16 (16,03)	37
Muž	13 (13,03)	10 (9,96)	23
Σ	34	26	60

Pro jednotlivá pole tabulky vypočítáme očekávanou četnost (viz údaje uvedené v závorce).

Dále pro každé pole čtyřpolní tabulky vypočítáme hodnotu $(P-O)^2/O$

Tab. 17. Čtyřpolní tabulka – výpočet testového kritéria χ^2

	Účast na kurzech zájmového vzdělávání dospělých	Neúčast na kurzech zájmového vzdělávání dospělých
Žena	0,07	0,56
Muž	0,69	0,16

Testové kritérium χ^2 vypočítáme jako součet hodnot $(P-O)^2/O$ pro všechna pole kontingenční tabulky. $\chi^2 = 1,48$

Podle vzorce $f = (r - 1) \cdot (s - 1)$ vypočítáme počet stupňů volnosti pro tabulku o r řádcích a s sloupcích: $f = (2 - 1) \cdot (2 - 1) = 1$

Ve statistických tabulkách zjišťujeme, že kritická hodnota chí-kvadrát pro hladinu významnosti 0,05 a 1 stupeň volnosti je $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$.

Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota testového kritéria χ^2 je menší než kritická hodnota, proto **přijímáme nulovou hypotézu** a odmítáme alternativní hypotézu.

Závislost mezi vzděláním respondentů a jejich účastí na kurzech zájmového vzdělávání dospělých

2. Osoby s vyšším stupněm vzdělání se účastní kurzů zájmového vzdělávání dospělých častěji než osoby s nižším stupněm vzdělání.

Formulace nulové a alternativní hypotézy

H_0 Mezi účastí respondentů na kurzech zájmového vzdělávání dospělých a jejich vzděláním není souvislost.

H_A Mezi účastí respondentů na kurzech zájmového vzdělávání dospělých a jejich vzděláním je souvislost.

Test významnosti uskutečníme na hladině významnosti 0,05.

Výpočet testového kritéria chí-kvadrát χ^2

Tab. 18. Kontingenční tabulka

	Účast na kurzech zájmového vzdělávání dospělých	Neúčast na kurzech zájmového vzdělávání dospělých	Σ
VŠ a VOŠ	15 (10,76)	4 (8,23)	19
Středoškolské s maturitou	15 (15,86)	13 (12,13)	28
Středoškolské bez maturity a základní	4 (7,36)	9 (5,63)	13
Σ	34	26	60

Pro jednotlivá pole tabulky vypočítáme očekávanou četnost (viz údaje uvedené v závorce).
Dále pro každé pole čtyřpolní tabulky vypočítáme hodnotu $(P-O)^2/O$

Tab. 19. Kontingenční tabulka – výpočet testového kritéria χ^2

	Účast na kurzech zájmového vzdělávání dospělých	Neúčast na kurzech zájmového vzdělávání dospělých
VŠ a VOŠ	1,67	2,17
Středoškolské s maturitou	0,04	0,06
Středoškolské bez maturity a základní	1,53	2,01

Testové kritérium χ^2 vypočítáme jako součet hodnot $(P-O)^2/O$ pro všechna pole kontingenční tabulky.

$$\chi^2 = 7,48$$

Podle vzorce $f = (r - 1) \cdot (s - 1)$ vypočítáme počet stupňů volnosti pro tabulku o r řádcích a s sloupcích: $f = (3 - 1) \cdot (2 - 1) = 2$

Ve statistických tabulkách zjišťujeme, že kritická hodnota chí-kvadrát pro hladinu významnosti 0,05 a 2 stupně volnosti je $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$.

Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota testového kritéria χ^2 je větší než kritická hodnota, proto odmítáme nulovou hypotézu a **přijímáme alternativní hypotézu.**

Závislost mezi věkem respondentů a jejich účastí na kurzech zájmového vzdělávání dospělých

3. Kurzy zájmového vzdělávání dospělých navštěvují častěji osoby mladší 40 let než osoby starší.

Formulace nulové a alternativní hypotézy

H_0 Mezi účastí respondentů na kurzech zájmového vzdělávání dospělých a jejich věkem není souvislost.

H_A Mezi účastí respondentů na kurzech zájmového vzdělávání dospělých a jejich věkem je souvislost.

Test významnosti uskutečníme na hladině významnosti 0,05.

Výpočet testového kritéria chí-kvadrát χ^2

Tab. 20. Kontingenční tabulka

	Účast na kurzech zájmového vzdělávání dospělých	Neúčast na kurzech zájmového vzdělávání dospělých	Σ
18 – 30 let	10 (8,5)	5 (6,5)	15
31 – 40 let	13 (10,2)	5 (7,8)	18
41 a více let	11 (15,3)	16 (11,7)	27
Σ	34	26	60

Pro jednotlivá pole tabulky vypočítáme očekávanou četnost (viz údaje uvedené v závorce).

Dále pro každé pole čtyřpolní tabulky vypočítáme hodnotu $(P-O)^2/O$

Tab. 21. Kontingenční tabulka – výpočet testového kritéria χ^2

	Účast na kurzech zájmového vzdělávání dospělých	Neúčast na kurzech zájmového vzdělávání dospělých
18 – 30 let	0,26	0,34
31 – 40 let	0,76	1,00
41 a více let	1,20	1,58

Testové kritérium χ^2 vypočítáme jako součet hodnot $(P-O)^2/O$ pro všechna pole kontingenční tabulky.

$$\chi^2 = 5,14$$

Podle vzorce $f = (r - 1) \cdot (s - 1)$ vypočítáme počet stupňů volnosti pro tabulku o r řádcích a s sloupcích: $f = (3 - 1) \cdot (2 - 1) = 2$

Ve statistických tabulkách zjišťujeme, že kritická hodnota chí-kvadrát pro hladinu významnosti 0,05 a 2 stupně volnosti je $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$.

Zjišťujeme, že vypočítaná hodnota testového kritéria χ^2 je menší než kritická hodnota, proto **přijímáme nulovou hypotézu** a odmítáme alternativní hypotézu.

6 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A DOPORUČENÍ PRO PRAXI

V této kapitole se zaměříme na shrnutí výsledků, které vyplynuly z našeho vlastního výzkumného šetření, a na zhodnocení cílů a hypotéz, které jsme si vytyčili v úvodu praktické části naší bakalářské práce.

Z analýzy jednotlivých vyplněných dotazníků vyplývá zjištění následujících skutečností:

Našeho výzkumného šetření se zúčastnilo celkem **60 osob**, které splnily námi stanovené podmínky účasti zaměřené na dosažení věkové hranice 18 a více let. Z celkového počtu 60 respondentů se jednalo o **37 žen** a **23 mužů**, což představuje procentuální zastoupení 62 % ženského pohlaví a 38 % pohlaví mužského. Nejčastěji uváděnou věkovou kategorií byl věk v rozmezí **31 - 40 let**, jednalo se o **19 respondentů**, tedy 31 % ze všech zúčastněných osob. Dotazované osoby měly ve **28 případech** (podíl 46 % z celkového počtu respondentů) dokončené **středoškolské vzdělání s maturitou**. Pozice zaměstnance bylo současným nejčastějším povoláním pro **41 dotazovaných**, tedy v 69 % respondentů.

O možnosti zájmově se vzdělávat v rámci svého volného času bylo informováno **51 osob**, tedy 85 % ze všech dotazovaných respondentů. O kurzech zájmového vzdělávání určeného pro dospělé osoby se dozvěděli ve **35 případech** (69 %) prostřednictvím **médií**, jako jsou internet, tisk, televize či rozhlas. Z těchto 51 informovaných účastníků našeho šetření se nějakého kurzu zaměřeného na zájmové vzdělávání dospělých **zúčastnilo** pouze **34 respondentů** (57 %) a zbylých **26 dotazovaných** žádný podobný kurz **nenavštívilo**.

Mezi hlavní překážku, která bránila 26 dotazovaným osobám v zájmovém vzdělávání v rámci jejich volného času, patřil především **nedostatek volného času**, který uvedlo **12 dotazovaných**. Zároveň z tohoto zjištění vyplývá, že by **8 % respondentů** uvítalo větší informovat o možnosti a nabídce kurzů tohoto typu vzdělávání dospělých osob. V případě, že by došlo k překonání této i dalších jiných uvedených překážek, by o možnosti zúčastnit se nějakého kurzu zájmového vzdělávání **uvažovalo až 13 dotazovaných**, což představuje podíl 50 % všech 26 tázaných osob, které nikdy žádný kurz zájmového vzdělávání nenavštívily. Nejvíce preferovanými zájmovými kurzy by pak mezi těmito respondenty byly **taneční, jazykový a počítačový kurz**, které by navštívilo celkem **7 účastníků** našeho šetření.

Účast na nějakém kurzu zájmového vzdělávání určeného pro dospělé osoby potvrdilo **34 osob** z celkových 60 respondentů, přičemž tyto osoby nejčastěji absolvovaly **jazykové kurzy**, které přispěly v **10 případech** ke **zvýšení kvalifikace** účastníků našeho výzkumného šetření. Hlavní **motivací** k zájmovému vzdělávání dotazovaných osob v rámci jejich volného času byla **touha po získání dalších znalostí**, kterou uvedlo **25 %** ze všech účastníků nějakého kurzu tohoto typu vzdělávání zaměřeného na dospělé osoby. **Účast** na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých **kladně hodnotí všichni respondenti**, tedy 34 dotazovaných osob, pro něž byla tato účast **přínosem** pro jejich osobní či pracovní život. **O možnosti absolvování dalšího kurzu** zájmového vzdělávání dospělých v budoucnu uvažuje **10 dotazovaných osob**, jejichž nejčastější úvahy se v 50 % týkají rozšíření znalostí prostřednictvím **jazykového či počítačového kurzu**.

Hlavním cílem výzkumného šetření této bakalářské práce bylo zjistit, zda se dotazované osoby ve svém volném čase zájmově vzdělávají. Dále jsme chtěli zjistit, zda existuje statisticky významný vztah mezi pohlavím, věkem respondentů, vzděláním a jejich účastí na kurzech zájmového vzdělávání dospělých. Dílčími cíli tohoto výzkumného šetření pak bylo zjištění překážek, jež respondentům brání v účasti na kurzech zájmového vzdělávání dospělých, posouzení oblíbenosti kurzů zájmového vzdělávání dospělých, zhodnocení motivačních činitelů respondentů při výběru kurzů zájmového vzdělávání dospělých a zjištění přínosu, který účast na kurzech zájmového vzdělávání dospělých pro respondenty měla.

Hlavního cíle této bakalářské práce, tedy zjištění zájmu o zájmové vzdělávání dospělých osob, se podařilo docílit prostřednictvím získání odpovědí na otázku č. 7: *Účastnil/a jste se někdy nějakého kurzu zájmového vzdělávání dospělých? Z analýzy vyplynulo, že se 34 dotazovaných osob (57 %) zájmově vzdělává v rámci svého volného času prostřednictvím nejrůznějších kurzů poskytujících tento typ vzdělávání.*

Při testování hypotéz jsme zjistili následující skutečnosti:

U první hypotézy, kde byla testována závislost mezi pohlavím respondentů a jejich účastí na kurzech zájmového vzdělávání dospělých, došlo ke zjištění, že z našeho vzorku respondentů nebyl prokázán statisticky významný vztah mezi pohlavím a účastí na kurzech zájmového vzdělávání dospělých. Vypočítaná hodnota testového kritéria byla menší než hodnota kritická a proto přijímáme nulovou hypotézu a odmítáme alternativní hypotézu.

U **druhé hypotézy** jsme testovali závislost mezi vzděláním respondentů a jejich účastí na kurzech zájmového vzdělávání dospělých. Porovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s hodnotou kritickou, zjišťujeme, že vypočítaná hodnota je vyšší, a proto přijímáme alternativní hypotézu a odmítáme nulovou hypotézu. U této hypotézy a v daném souboru respondentů byla prokázána statisticky významná souvislost, to znamená, že vzdělání respondentů souvisí s jejich účastí na kurzech zájmového vzdělávání dospělých. Osoby s vyšším stupněm vzdělání se účastní kurzů zájmového vzdělávání dospělých častěji než osoby s nižším stupněm vzdělání.

Třetí hypotéza testovala závislost mezi věkem respondentů a jejich účastí na kurzech zájmového vzdělávání dospělých. Vypočítaná hodnota testového kritéria byla menší než hodnota kritická, a proto přijímáme nulovou hypotézu a odmítáme alternativní hypotézu. Nebyl zde prokázán statisticky významný vztah mezi věkem respondentů a účastí na kurzech zájmového vzdělávání dospělých.

V rámci **prvního dílčího cíle** jsme měli zjistit respondentovy překážky v účasti na kurzech zájmového vzdělávání dospělých, na které se v námi vytvořeném dotazníku vztahovala otázka č. 8: *Co bylo překážkou Vaší neúčasti na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých?* Na tuto otázku odpovídali pouze ti respondenti, kteří uvedli, že se někdy zúčastnili nějakého kurzu zájmového vzdělávání dospělých. Na základě vyplněných dotazníků lze konstatovat, že nejčastějšími překážkami v účasti na kurzech zájmového vzdělávání dospělých byly u 46 % respondentů (12 osob) nedostatek volného času a u 38 % dotazovaných (10 osob) finanční prostředky. Dalšími překážkami byly shodně u 8 % respondentů (2 osoby) nezájem o kurzy zájmového vzdělávání dospělých a nevědomost o těchto kurzech zájmového vzdělávání dospělých.

Druhý dílčí cíl se zaměřoval na posouzení oblíbenosti kurzů zájmového vzdělávání dospělých. Jednalo se o otázku č. 11: *Jakého kurzu zájmového vzdělávání dospělých jste se zúčastnil/a?* Na tuto otázku odpovídali pouze ti respondenti, kteří uvedli, že se někdy zúčastnili nějakého kurzu zájmového vzdělávání dospělých. Z výsledků můžeme vyvodit fakt, že nejvíce oblíbeným zájmovým kurzem byl jazykový kurz, kterého se zúčastnilo 29% respondentů (10 osob). Dalšími oblíbenými kurzy zájmového vzdělávání dospělých, které dotazované osoby navštívily, byly shodně ve 4 případech sportovní kurz (podíl 12 %) a umělecký kurz (podíl 12 %).

V rámci **třetího dílčího cíle** jsme měli zhodnotit, jací jsou motivační činitelé respondentů při výběru kurzů zájmového vzdělávání dospělých. Ke zjištění tohoto cíle byla v našem dotazníku vytvořena otázka č. 12: *Co Vás motivovalo k účasti na daném kurzu zájmového vzdělávání dospělých?* Na tuto otázku odpovídali pouze ti respondenti, kteří uvedli, že se někdy účastnili nějakého kurzu zájmového vzdělávání dospělých. Analýzou výsledků dotazníků jsme dospěli k závěru, že 25 %, tedy 9 respondentů, motivovalo k účasti na kurzech zájmového vzdělávání především získání nových znalostí. Vhodné využití volného času uvedlo jako motivaci ke své účasti na těchto kurzech 24 %, čili 8 dotazovaných. Zvýšení své kvalifikace zvolilo 21 %, tedy 7 tázaných osob. Rozšíření svého rozhledu a společenský kontakt uvedlo shodně 15 %, neboli 5 respondentů.

U **čtvrtého dílčího cíle** byl zjišťován přínos, který účast na kurzech zájmového vzdělávání dospělých pro respondenty měla. Jednalo se o otázku č. 13: *Byla pro Vás účast na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých přínosem pro Váš osobní či pracovní život?* Na tuto otázku odpovídali pouze ti respondenti, kteří uvedli, že se někdy zúčastnili nějakého kurzu zájmového vzdělávání dospělých. Shrňme-li odpovědi ze všech vyplněných dotazníků, dospějeme ke kladnému hodnocení kurzů zájmového vzdělávání dospělých, poněvadž 65 %, neboli 22 respondentů vnímá svou účast na těchto kurzech jako velice přínosnou pro svůj osobní i pracovní život a 35 %, tedy 12 dotazovaných tuto zkušenost hodnotí jako spíše přínosnou pro svůj osobní a pracovní život. Žádný z respondentů neuvěděl možnost spíše ne a ne, tedy účast na kurzech zájmového vzdělávání dospělých pro svůj osobní i pracovní život nebyla přínosná.

DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Výsledky našeho výzkumného šetření naznačily, že oslovení respondenti o zájmové vzdělávání v rámci svého volného času zájem mají, avšak tento zájem není dostatečně vysoký. Z tohoto zjištění jsme vyvodili několik závěrů, které by podle nás mohly vést ke zlepšení této situace a zvýšení zájmu o tuto problematiku mezi dospělými osobami.

K tomu, aby došlo ke zlepšení situace v oblasti zájmového vzdělávání dospělých, bychom doporučovali, aby tato oblast vzdělávání poskytovala možnost získání a uznávání certifikátů. Domníváme se, že je to jeden z nejvhodnějších způsobů, jak vyřešit nejzávažnější nedostatky v rámci problematiky zájmového vzdělávání dospělých osob. Prostřednictvím uznávaných certifikátů budou dospělí lidé daleko více motivováni k účasti na tomto typu vzdělávání v rámci svého volného času.

Dále považujeme za nutné zlepšit a zpřehlednit informovanost o nabídce kurzů zájmového vzdělávání dospělých, vytvořit větší nabídku kurzů, více kurzů zaměřit na mužskou populaci, snížit poplatky za nabízené kurzy, ale také zlepšit přístupnost těchto kurzů, jelikož mimo velká města je nabídka zájmových kurzů téměř minimální. Zajisté by pomohlo také lepší vnitřní provázání systému vzdělávání dospělých, jehož součástí by bylo i vhodné legislativní, finanční a propagační zajištění, čímž by byla dána každému jedinci možnost se zájmově vzdělávat a přispívat tak ke svému dalšímu rozvoji.

ZÁVĚR

V naší bakalářské práci jsme se zabývali problematikou zájmového vzdělávání dospělých osob v rámci jejich volného času. Tuto problematiku jsme zvolili především z toho důvodu, že vzdělání je tím nejdůležitějším, čím může jedinec disponovat a co může v průběhu celého svého života rozvíjet. Každý jedinec by se měl neustále vzdělávat, a to v jakékoli formě, tak aby docházelo k rozšiřování jeho dovedností, zkušeností a schopností, které mu pomáhají nejen k všeobecnému přehledu, ale i k lepšímu pracovnímu postavení a ohodnocení.

V současné době se lidé začínají vzdělávat i v rámci svého volného času prostřednictvím návštěvy nejrůznějších kurzů. Věnují se činnostem, které jsou pro ně atraktivní a které dělají rádi, a to na základě svých vlastních zájmů a potřeb tak, aby docházelo k naplňování pocitu radosti a pocitu uspokojení z činnosti. Tento typ vzdělávání se nazývá zájmové vzdělávání a dostává se do popředí velkého zájmu řady jedinců, kteří se chtějí v rámci svého volného času rozvíjet, kultivovat a zkvalitňovat svůj život aktivní činností.

Této problematice zájmového vzdělávání dospělých se nevěnuje dostatečné množství odborné literatury, tak jako je tomu u jiných typů vzdělávání dospělých osob, a to i přesto, že o tento typ vzdělávání stoupá zájem. Z tohoto důvodu jsme chtěli k této oblasti vzdělávání přispět prostřednictvím sepsání naší bakalářské práce a realizováním vlastního výzkumného šetření, které by zjistilo, zda se dospělé osoby v rámci svého volného času zájmově vzdělávají a co je k tomu motivuje. Zároveň jsme chtěli tuto problematiku zviditelnit a zdůraznit její smysl.

Naše bakalářská práce si kladla za cíl především přiblížit problematiku zájmového vzdělávání dospělých v rámci jejich volného času, objasnit důležitost samotného vzdělávání a zjistit míru a motivaci dospělých, kteří se ve svém volném čase dále vzdělávají na základě svých zájmů. Všech těchto vytyčených cílů se nám v rámci naší práce podařilo dosáhnout.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY**MONOGRAFIE**

- [1] BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta, 2006. *Kapitoly z andragogiky*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-1355-8.
- [2] BENEŠ, Milan, 2003. *Andragogika*. Praha: Eurolex Bohemia. ISBN 80-8643-223-8.
- [3] ČÁBALOVÁ, Dagmar, 2011. *Pedagogika*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-2993-0.
- [4] FILIPCOVÁ, Blanka, 1967. *Člověk, práce a volný čas*. Praha: Svoboda.
- [5] HARTL, Pavel, 1999. *Kompendium pedagogické psychologie dospělých*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-814-7.
- [6] HÁJEK, B., J. PÁVKOVÁ a B. HOFBAUER, 2008. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-473-1.
- [7] HOFBAUER, Břetislav, 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.
- [8] HRADEČNÁ, Marie, 1995. *Vybrané problémy sociální pedagogiky*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-015-7.
- [9] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.

- [10] JARVIS, Peter, 2004. *Adult Education and Lifelong Learning: Theory and Practise*. Vyd. 3. London: RoutledgeFalmer. ISBN 0-415-31492-5.
- [11] KASWORM, Carol E., Amy D. ROSE and Jovita M. ROSS-GORDON, 2010. *Handbook of Adult and Continuing Education*. California: SAGE Publications. ISBN 978-4129-6050-2.
- [12] KELNAROVÁ, Jarmila a Eva MATĚJKOVÁ, 2010. *Psychologie pro studenty zdravotnického oboru*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3270-1.
- [13] KOLÁŘ, Zdeněk a kol., 2012. *Výkladový slovník z pedagogiky*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3710-2.
- [14] MŠMT, 2001. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání. ISBN 80-211-0372-8.
- [15] NAKONEČNÝ, Milan, 1997. *Encyklopedie obecné psychologie*. Vyd. 2. Praha: Academia. ISBN 80-200-0625-7.
- [16] NAPPER, Rosemary a Trudi NEWTON, 2010. *Taktika transakční analýzy*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2915-2.
- [17] PALÁN, Zdeněk, 1997. *Výkladový slovník vzdělávání dospělých*. Praha: DAHA. ISBN 80-902232-1-4.
- [18] PALÁN, Zdeněk, 2002. *Základy andragogiky*. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského. ISBN 80-867-2303-8.
- [19] PLAMÍNEK, Jiří, 2010. *Vzdělávání dospělých*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3235-0.

- [20] PÁVKOVÁ, Jiřina a kol., 2002. *Pedagogika volného času*. Vyd. 3. Praha: Portál. ISBN 80-7178-711-6.
- [21] POSPÍŠIL, Oldřich, 2001. *Pedagogika dospělých: andragogika*. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 80-7290-064-1.
- [22] PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ, 2009. *Pedagogický slovník*. Vyd. 6. Praha: Portál. ISBN 978-80-7376-647-6.
- [23] ŘÍČAN, Pavel, 2007. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. Vyd. 5. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-1174-4.
- [24] ŠERÁK, Michal, 2009. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-551-6.
- [25] VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ a kol., 2007. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-1734-0.
- [26] VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMÉKAL, 1995. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido. ISBN 80-901737-9-9.
- [27] VETĚŠKA, Jaroslav a Michaela TURECKIOVÁ, 2008. *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-1770-8.
- [28] VYMAZAL, Jiří, 1990. *Mimoškolní výchova a vzdělávání dospělých a její institucionální systém v ČSR*. Praha: SPN. ISBN 80-7066-104-6.
- [29] WODLINGER, Michael, 2007. *Adult Education: Understanding The Adult Learner*. USA: Xulon Press. ISBN 978-1-602666-069-4.

- [30] ČESKO. Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 190, s. 10262-10346. Dostupný také z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon>

INTERNETOVÉ ZDROJE

- [31] ANDROMEDIA. Andragogický slovník. <http://andromedia.cz> [online]. 2002 [cit. 2013-10-03]. Dostupné z: <<http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník>>
- [32] ČERVENKA, Jan. *Co děláme ve svém volném čase?* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004 [cit. 2014-02-02]. Dostupné z: <http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3081/f3/100351s_oz40426.pdf>
- [33] MEMORANDUM, 2000. *Memorandum o celoživotním učení*. [online]. © 2011 Národní vzdělávací fond, o.p.s. [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <<http://old.nvf.cz/archiv/memorandum/obsah.htm>>
- [34] MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Mezinárodní konference UNESCO o vzdělávání dospělých, 1997. *Hamburská deklarace a Agenda pro budoucnost, Hamburk, 1997. Mezinárodní konference UNESCO o vzdělávání dospělých* [online]. ©MŠMT 2013-2014, 2001-07-01 [cit. 2014-01-15] Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/mezinarodni-konference-unesco-o-vzdelavani-dospelych-1>>
- [35] ŠERÁK, Michal, 2008. *Článek FUTURA: Zájmové vzdělávání dospělých*. In: Respekt institut. [online]. © 2010 Respekt institut, o.p.s. [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <<http://www.respektinstitut.cz/clanek-futura-zajmove-vzdelavani-dospelych/>>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

apod.	a podobně
ČSAV	Československá akademie věd
ČSR	Československá republika
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
např.	například
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
tj.	to jest
UNESCO	organizace pro výchovu, vědu a kulturu

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1 – Vztah zájmového vzdělávání dospělých k andragogice.....	9
Obrázek č. 2 – Specializované instituce zájmového vzdělávání dospělých.....	34

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Pohlaví respondentů.....	42
Tab. 2. Věk respondentů.....	43
Tab. 3. Nejvyšší ukončené vzdělání.....	44
Tab. 4. Současné povolání.....	45
Tab. 5. Informovanost o možnosti zájmového vzdělávání dospělých.....	46
Tab. 6. Zdroj poskytnutých informací o možnosti zájmově se vzdělávat.....	47
Tab. 7. Účast na kurzech zájmového vzdělávání dospělých.....	49
Tab. 8. Překážky v účasti na kurzech zájmového vzdělávání dospělých.....	50
Tab. 9. Úvaha o možnosti účastnit se kurzů zájmového vzdělávání dospělých.....	52
Tab. 10. Rozvažovaný kurz zájmového vzdělávání dospělých.....	54
Tab. 11. Účast na zvoleném kurzu zájmového vzdělávání dospělých.....	56
Tab. 12. Motivace k účasti na kurzech zájmového vzdělávání dospělých.....	58
Tab. 13. Přínos účasti na kurzech zájmového vzdělávání dospělých.....	60
Tab. 14. Úvaha o další účasti na kurzech zájmového vzdělávání dospělých.....	62
Tab. 15. Další rozvažovaný kurz zájmového vzdělávání dospělých.....	63
Tab. 16. Čtyřpolní tabulka.....	65
Tab. 17. Čtyřpolní tabulka – výpočet testového kritéria χ^2	65
Tab. 18. Kontingenční tabulka.....	66
Tab. 19. Kontingenční tabulka – výpočet testového kritéria χ^2	67
Tab. 20. Kontingenční tabulka.....	68
Tab. 21. Kontingenční tabulka – výpočet testového kritéria χ^2	68

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1. Pohlaví respondentů.....	42
Graf 2. Věk respondentů.....	43
Graf 3. Nejvyšší ukončené vzdělání.....	44
Graf 4. Současné povolání.....	45
Graf 5. Informovanost o možnosti zájmového vzdělávání dospělých.....	46
Graf 6. Zdroj poskytnutých informací o možnosti zájmově se vzdělávat.....	47
Graf 7. Účast na kurzech zájmového vzdělávání dospělých.....	49
Graf 8. Překážky v účasti na kurzech zájmového vzdělávání dospělých.....	50
Graf 9. Úvaha o možnosti zúčastnit se kurzů zájmového vzdělávání dospělých.....	52
Graf 10. Rozvažovaný kurz zájmového vzdělávání dospělých.....	54
Graf 11. Účast na zvoleném kurzu zájmového vzdělávání dospělých.....	56
Graf 12. Motivace k účasti na kurzech zájmového vzdělávání dospělých.....	58
Graf 13. Přínos účasti na kurzech zájmového vzdělávání dospělých.....	60
Graf 14. Úvaha o další účasti na kurzech zájmového vzdělávání dospělých.....	62
Graf 15. Další rozvažovaný kurz zájmového vzdělávání dospělých.....	63

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI: Dotazník

Příloha PII: Slovník základních pojmů

Příloha PIII: Rešerše použité literatury

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

„Zájmové vzdělávání³ dospělých⁴ v oblasti trávení volného času“

Vážení,

dovolte mi, abych Vás požádala o vyplnění dotazníku, který je součástí mé bakalářské práce na téma ***Zájmové vzdělávání dospělých v oblasti trávení volného času.***

Dotazník je zcela anonymní a získané údaje budou sloužit pouze pro účely této bakalářské práce, které vedou ke zjištění míry a motivace dospělých, kteří se ve svém volném čase dále vzdělávají na základě svých zájmů.

Vámi zvolenou odpověď označte či dle požadavků napište Váš názor.

Předem Vám velmi děkuji za Vaši ochotu a spolupráci.

Andrea Machálková, DiS.

(studentka 3. ročníku bakalářského studia oboru Andragogika na Fakultě humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně)

1) Pohlaví

- a) Žena
- b) Muž

2) Věková kategorie

- a) 18 - 30 let
- b) 31 - 40 let
- c) 41 - 50 let
- d) 51 – 60 let
- e) 61 a více let

³Zájmové vzdělávání představuje takový typ vzdělávání, který je založen na uspokojování osobních zájmů (zálib) a potřeb dospělého člověka v rámci jeho volného času.

⁴ Dospělým člověkem se stává každý jedinec, dosáhne-li stanového věku dospělosti, tedy 18-ti let.

3) Nejvyšší ukončené vzdělání

- a) Vysokoškolské
- b) Vyšší odborné
- c) Středoškolské s maturitou
- d) Středoškolské bez maturity
- e) Základní

4) Současné povolání

- a) Zaměstnanec
- b) Osoba samostatně výdělečně činná (OSVČ)
- c) Nezaměstnaný
- d) Student
- e) Mateřská dovolená
- f) Důchodce

5) Víte o možnosti zájmového vzdělávání dospělých v rámci volného času?

- a) Ano
- b) Ne

6) Kde jste se o možnosti zájmového vzdělávání dospělých dozvěděl/a?

(otázka určena pouze pro respondenty, kteří v otázce č. 5 uvedli odpověď ANO)

.....

7) Účastnil/a jste se někdy nějakého kurzu zájmového vzdělávání dospělých?

- a) Ano
- b) Ne

8) Co bylo překážkou Vaší neúčasti na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých?

(otázka určena pouze pro respondenty, kteří v otázce č. 7 uvedli odpověď NE)

.....

9) V případě, že by došlo k překonání Vámi uvedené překážky v účasti na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých, budete o této možnosti účasti uvažovat?

(otázka určena pouze pro respondenty, kteří v otázce č. 7 uvedli odpověď NE)

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

10) V případě, že by došlo k překonání Vámi uvedené překážky v účasti na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých, o jakém kurzu byste uvažovali?

(otázka určena pouze pro respondenty, kteří v otázce č. 7 uvedli odpověď NE a zároveň pouze pro ty, kteří v otázce č. 9 uvedli odpověď ANO, SPÍŠE ANO)

.....

11) Jakého kurzu zájmového vzdělávání dospělých jste se zúčastnil/a?

(otázka určena pouze pro respondenty, kteří v otázce č. 7 uvedli odpověď ANO)

.....

12) Co Vás motivovalo k účasti na daném kurzu zájmového vzdělávání dospělých?

(otázka určena pouze pro respondenty, kteří v otázce č. 7 uvedli odpověď ANO)

.....

13) Byla pro Vás účast na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých přínosem pro Váš osobní či pracovní život?

(otázka určena pouze pro respondenty, kteří v otázce č. 7 uvedli odpověď ANO)

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

14) Uvažujete o další účasti na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých?

(otázka určena pouze pro respondenty, kteří v otázce č. 7 uvedli odpověď ANO)

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Spíše ne
- d) Ne

15) V případě, že o další účasti na nějakém kurzu zájmového vzdělávání dospělých uvažujete, o jaký konkrétní kurz se jedná?

(otázka určena pouze pro respondenty, kteří v otázce č. 7 uvedli odpověď ANO a zároveň pouze pro ty, kteří v otázce č. 14 uvedli odpověď ANO, SPÍŠE ANO)

.....

Děkuji Vám za Vaši ochotu při vyplňování dotazníku.

PŘÍLOHA P II: SLOVNÍK ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Dospělý člověk

Dospělým je osoba, která dosáhla stanoveného věku dospělosti 18 - ti let, ukončila dráhu ve formálním vzdělávání a je psychicky vyzrálá. Bednaříková za dospělého člověka považuje jedince, který: „dosáhl biologické, psychické, ale zejména sociálně-ekonomické zralosti.“ (Bednaříková, s. 17)

Volný čas

Volný čas je časem, který zůstane po splnění pracovních, školních nebo jiných povinností. V tomto čase se může jedinec věnovat pouze sám sobě na základě své vlastní volby. Volný čas jsou: „činnosti, do nichž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jich na základě svého svobodného rozhodnutí, a které mu přináší zážitky a uspokojení.“ (Hofbauer, 2004, s. 13)

Vzdělávání

Prostřednictvím vzdělávání je každému jedinci umožněn rozvoj jeho osobnosti, jež se týká především jeho nabytých znalostí. Vzdělávání je chápáno jako proces, při kterém dochází k obohacování osobnosti jedince na základě získávání nových poznatků, vědomostí, hodnot a postojů a rozvíjení jeho dovedností. (Čábalová, 2011, s. 29)

Vzdělávání dospělých

Vzdělávání dospělých představuje typ vzdělávání, které je určeno pro dospělé osoby. Jeho prostřednictvím tyto osoby získávají nové vědomosti nezbytné pro jejich osobní i pracovní život. „Vzdělávání dospělých je označením pro celý soubor probíhajících vzdělávacích procesů, které se uskutečňují ve vzdělávacích institucích i mimo ně, kdy lidé považováni společností za dospělé rozvíjejí své schopnosti, rozšiřují si své znalosti a zlepšují své profesní zaměření tak, aby uspokojili své vlastní potřeby a potřeby společnosti, do které patří. Vzdělávání dospělých zahrnuje jak školní a další vzdělávání, tak i mimoškolní studium a celé spektrum příležitostného vzdělávání, které je k dispozici ve společnosti sestávající

z mnoha kultur a zaměřené na vzdělávání, ve kterém jsou uznávány přístupy založené jak na teorii, tak i na praxi.“ (MŠMT, 2001, s. 79 - 80)

Zájem

Zájem je určitá činnost či oblast, o kterou se jedinec zajímá. „Zájem je trvalé úsilí člověka zabývat se předměty nebo činnostmi, které jsou pro něj poutavé z hlediska poznávacího či citového. Zájmy podporují rozvoj osobnosti, zdokonalují vědomosti a dovednosti člověka a přináší nevšední zážitky a prožitky.“ (Kelnarová a Matějková, 2010, s. 48)

Zájmové vzdělávání

Zájmové vzdělávání představuje takový typ vzdělávání, prostřednictvím kterého se jedinci učí a zdokonalují v oblastech, které je zajímají. Zájmové vzdělávání zahrnuje činnosti a aktivity, které směřují k naplnění volného času, na základě jedincových zájmů a potřeb. Bílá kniha tento pojem vymezuje jako: „souhrn výchovně vzdělávacích, poznávacích, rekreačních a dalších systematických, ale i jednorázových činností a aktivit, směřujících k účelnému a efektivnímu naplnění volného času a umožňujících získat vědomosti a dovednosti mimo organizovanou výuku.“ (MŠMT, 2001, s. 54)

PŘÍLOHA P III: REŠERŠE POUŽITÉ LITERATURY

BEDNAŘÍKOVÁ, Iveta, 2006. *Kapitoly z andragogiky*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-1355-8.

Kapitoly z andragogiky Ivety Bednařikové představují studijní materiál a základ odborné literatury, který je velmi vhodný pro distanční vzdělávání v rámci studia andragogického oboru. Publikace nastiňuje jednotlivé problémy oboru vzdělávání dospělých týkající se procesu učení této skupiny osob včetně jeho fází, bariér, aspektů, forem, typů, metod, cílů, ale i základní andragogickou terminologii či popis současného trendu celoživotního vzdělávání. Pro účely naší bakalářské práce byla tato kniha přínosná zejména v objasnění pojmu vzdělávání dospělých osob.

BENEŠ, Milan, 2003. *Andragogika*. Praha: Eurolex Bohemia. ISBN 80-8643-223-8.

Učební text *Andragogika* Milana Beneše hodnotíme jako vhodný podklad pro studium andragogického oboru a personálního řízení. Zabývá se představením multidisciplinárního oboru andragogika včetně objasnění základních pojmů a teorií. Pro naši bakalářskou práci bylo užitečné zejména definování pojmu dospělý člověk a vymezení jednotlivých funkcí volného času, které zde můžeme naléznout. Tento učební text byl v rámci naší bakalářské práce přínosný především v definování pojmu dospělý člověk.

ČÁBALOVÁ, Dagmar, 2011. *Pedagogika*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-2993-0.

K základní orientaci v pedagogické disciplíně a v didaktice slouží Učebnice *Pedagogika* od Dagmar Čábalové, a to jak studentům pedagogického oboru, tak i učitelům a vychovatelům. Uvádí čtenáře do sociální pedagogiky, pedagogického výzkumu a diagnostiky žáka. Učebnice přináší nové pohledy na výchovu a vzdělávání a snaží se podpořit samostatné pedagogického myšlení a tvořivost. Přínos této učebnice pro nás spočíval v definování pojmu vzdělávání, na který se zaměřujeme v úvodní kapitole naší bakalářské práce.

FILIPCOVÁ, Blanka, 1967. *Člověk, práce a volný čas*. Praha: Svoboda.

Publikace *Člověk, práce a volný čas* od Blanky Filipcové rozebírá volný čas z pohledu vztahů týkajících se otázek kultury, odpočinku, zábavy, rodiny, vzdělání a celé řady činností. Autorka zde uvažuje o tom, čím je člověk ve volném čase determinován, seznamuje čtenáře s některými teoriemi zahraničních sociologů a zabývá se i strukturou mimopracov-

ní doby a metody výzkumu volného času. Tato publikace nám posloužila k pochopení problematiky volného času a přiblížila nám dělení tohoto času.

HÁJEK, B., J. PÁVKOVÁ a B. HOFBAUER, 2008. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-473-1.

Kniha je prvotně určena pro studenty pedagogických oborů, pro již vystudované pedagogy i pro vychovatele, kteří působí jak v rámci školních družin, tak i v mimoškolních zařízeních. Je zde přisuzován velký význam a kladen velký důraz na plánování různých aktivit dětí a mládeže ve volném čase. Jestliže jsou děti a mládež vedeni k tomu, aby se pravidelně zúčastňovaly plánovaných zájmových činností pořádaných ze strany pedagogických pracovníků, nemají již tolik času věnovat se činnostem, které by mohly ohrozit jejich vývoj. Kniha také uvádí typy institucí, které se zabývají jednotlivými volnočasovými aktivitami dětí a mládeže. Tato publikace byla v rámci naší bakalářské práce přínosná v oblasti vymezení pojmu volný čas a v představení hlavních znaků zájmového vzdělávání dospělých.

HARTL, Pavel, 1999. *Kompendium pedagogické psychologie dospělých*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-814-7.

Pavel Hartl se ve své publikaci *Kompendium pedagogické psychologie dospělých* zaměřuje na oblast pedagogické psychologie, v rámci které zkoumá výchovu a vzdělávání dospělých jedinců. Zároveň se snaží objasnit související pojmy a poukázat na vývoj v této oblasti. Publikace je určena studentům pedagogiky, učitelům či vychovatelům působícím v oblasti školství. Přínos této publikace pro nás spočíval v představení věkového členění dospělosti, tedy v kategorizaci dospělosti, kterou se zabýváme ve druhé kapitole naší práce.

HOFBAUER, Břetislav, 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.

Zajímavým způsobem pojatá kniha nastiňuje, jakým způsobem je ovlivňováno chování a jednání dětí a mládeže, jestliže svůj volný čas využijí vhodným způsobem. Naopak děti, které svůj volný čas tráví neadekvátně, mohou být ohroženy množstvím případných rizik, jež se mohou projevit v podobě agresivního chování, nesnášenlivosti vůči určité skupině obyvatelstva, drobné kriminality, ale dokonce i v alkoholové či drogové závislosti. V knize jsou popsány aktivity, které děti vykonávaly v dřívějších dobách a které pro ně znamenaly jak zábavu, tak i ponaučení nebo určitou míru a rozpoznání morálních hodnot. Pro účely

naší bakalářské práce byla tato publikace přínosná ve vymezení pojmu volný čas a v představení jeho jednotlivých funkcí.

HRADEČNÁ, Marie, 1995. *Vybrané problémy sociální pedagogiky*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-015-7.

Učební text *Vybrané problémy sociální pedagogiky* Marie Hradečné se z různých úhlů pohledu zabývá některými aspekty sociální pedagogiky. Klíčem k jejich výběru byla absence vhodné a dostupné studijní literatury k tématu. Jednotlivé kapitoly obsahují různou míru teoretického a praktického přístupu k problémům, které jsou řazeny tak, že vycházejí od dítěte jako člena společnosti, jeho mravního vývoje, pojetí dítěte a práv dítěte, přes jeho ochranu v praxi a možnosti rozvoje ve volném čase až k otázkám společenské transformace a jejich důsledků pro pedagogickou práci. Publikace je určena především studentům, ale i všem, kteří se chtějí hlouběji seznámit s některými aspekty této oblasti pedagogiky. Přínos této publikace spočíval ve vymezení pojmu volný čas, kterým se zabýváme v rámci druhé kapitoly naší bakalářské práce.

CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.

Publikace *Metody pedagogického výzkumu - základy kvantitativního výzkumu* od Miroslava Chrásky se zabývá vědeckým výzkumem v pedagogice a měřením v pedagogickém výzkumu. Nabízí základní orientaci v kvantitativním výzkumu, vysvětluje statistické metody používané při testování hypotéz a uvádí metody sběru dat. Kniha byla velmi užitečným zdrojem pro praktickou část naší bakalářské práce, především pak v rámci tvorby hypotéz, které se snažíme potvrdit či vyvrátit. Její učební text je velmi srozumitelný i pro uživatele, kteří mají jen základní vědomosti z této oblasti.

JARVIS, Peter, 2004. *Adult Education and Lifelong Learning: Theory and Practise*. Vyd 3. London: RoutledgeFalmer. ISBN 0-415-31492-5.

Publikace *Adult Education and Lifelong Learning: Theory and Practise* Petera Jarvise je jednou z nejuznávanějších publikací zaměřených na teoretické i praktické poznatky týkající se vzdělávání dospělých osob a celoživotního vzdělávání. Její důležitost shledáváme v obsažení mnoha aktuálních změn a pohledů na jednotlivé přístupy ke vzdělávání dospělých a k celoživotnímu vzdělávání, jež jsou zde doplněny o diskuze zabývající se globali-

zací tohoto typu vzdělávání, distančním vzdělávání, e-learningem či on-line vzděláváním. Tato publikace byla v rámci naší bakalářské práce přínosná především v definování pojmu celoživotní vzdělávání.

KASWORM, Carol E., Amy D. ROSE and Jovita M. ROSS-GORDON, 2010. *Handbook of Adult and Continuing Education*. California: SAGE Publications. ISBN 978-4129-6050-2.

Příručka *Handbook of Adult and Continuing Education* autorek Carol E. Kasworm, Amy D. Rose a Jovity Ross-Gordon je autoritativním přehledem současného stavu oblasti vzdělávání dospělých a dalšího vzdělávání a slouží rovněž k jeho teoretickému i praktickému pochopení. Publikace je vhodná pro učitele i studenty andragogického oboru a nalezneme v ní cenné informace představující klíčové aspekty andragogiky, nové možnosti ve vzdělávání dospělých zahrnující aktuální formy, způsoby postupů, hlavní procesy a funkce tohoto typu vzdělávání, ale i širší globální rozměry a souvislosti současného vzdělávání dospělých a dalšího vzdělávání. Přínos této příručky spočíval v objasnění pojmů vzdělávání dospělých, dospělý člověk a též přispěl i k vymezení kategorizace dospělosti.

KELNAROVÁ, Jarmila a Eva MATĚJOVÁ, 2010. *Psychologie pro studenty zdravotnického oboru*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3270-1.

Knih, respektive odborně zaměřená učebnice, je určena studentům nejružnějších zdravotnických oborů. Je zde vymezena psychologie z hlediska základních charakteristických rysů, teoretické poznatky a směry psychologie, jakož i psychologické disciplíny a psychické jevy. Pro snazší pochopení celkové problematiky obecné psychologie jsou v knize nastíněny i základy pedagogiky, a dále vývojová psychologie, která pojednává o postupném rozvoji kognitivního a somatického vývoje člověka od prenatálního období až do stáří. Nedílnou součástí je i kapitola zabývající se sociální psychologií a procesem socializace, jež popisuje význam rodiny a sociálních skupin pro vývoj jedince.

Pro účely naší bakalářské práce byla tato publikace přínosná při definování pojmu zájem, kterým se zabýváme v úvodní kapitole naší bakalářské práce.

KOLÁŘ, Zdeněk a kol., 2012. *Výkladový slovník z pedagogiky*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3710-2.

Výkladový slovník z pedagogiky Zdeňka Koláře představuje základ při studiu pedagogické literatury a doplňuje základní učební texty a také učebnice z oblasti vědy o výchově určené studentům a učitelům pedagogických oborů. Tato odborná publikace obsahuje přehledný a srozumitelný výklad 583 vybraných hesel z pedagogické vědy, ale i z dalších vědních oborů, které představují pedagogiku jak v její teoretické bohatosti, tak v praktické využitelnosti. Tento slovník byl pro naši bakalářskou práci přínosný v definování pojmů vzdělávání, dospělý člověk a dospělost.

MŠMT. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice - Bílá kniha*, 2001. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání. ISBN 80-211-0372-8.

Jedná se o dokument, který je svým obsahem zaměřen na vzdělávání dospělých v rámci České republiky. V současné době jde o obor s názvem andragogika, respektive terciální vzdělávání. Důraz je kladen na celoživotní vzdělávání, jež je založeno na vzdělávací soustavě. Terciálnímu vzdělávání připadá stále větší prostor, jelikož právě vzdělání je známkou kvality společnosti a společenských norem.

Pro účely naší bakalářské práce byl tento dokument přínosný v definování pojmu vzdělávání dospělých a v oblasti zájmového vzdělávání dospělých, v rámci které se zaměřuje na objasnění samotného pojmu zájmové vzdělávání dospělých, jakož i na představení jednotlivých funkcí a cílů tohoto typu vzdělávání dospělých osob.

NAKONEČNÝ, Milan, 1997. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha: Academia. ISBN 80-200-0625-7.

Milan Nakonečný ve své učebnici nazvané *Encyklopedie obecné psychologie* uvádí všechny důležité koncepce psychologického oboru, které jsou zaměřeny na sociální, biologickou a vývojovou psychologii a jsou rozpracovány do širších souvislostí. Publikace je vhodná pro psychology, sociology, pedagogy, ale také pro studenty psychologie či sociální pracovníky a personální manažery. Přínos této knihy byl především v definování pojmu zájem, který objasňujeme v úvodní kapitole naší bakalářské práce.

NAPPER, Rosemary a Trudi NEWTON, 2010. *Taktika transakční analýzy*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2915-2.

Zahraniční publikaci *Taktika transakční analýzy* autorek Rosemary Napper a Trudi Newton, přeložila z anglického originálu *Tactics: Transactional Analysis concepts* Helena Hartlová. Publikace byla vytvořena na podstatě souhrnné teorie komunikace a osobnosti (transakční analýze). Je vhodná pro učitele dospělých i studenty andragogiky a dalších pedagogických oborů. Zaměřuje se na vzdělávání dospělých, jeho analýzu a metody, ale i na mimoškolní výchovu, vyučovací metody a další pedagogické aspekty. Prostřednictvím mnoha praktických rad, přehledů a cvičení pomáhá zlepšit kvalitu výuky a usnadnit čtenáři sebezvzdělávání. Tato publikace pro nás byla přínosná v definování pojmu vzdělávání dospělých, kterým se zabýváme v první kapitole naší bakalářské práce.

PALÁN, Zdeněk, 1997. *Výkladový slovník vzdělávání dospělých*. Praha: DAHA. ISBN 80-902232-1-4.

Výkladový slovník charakterizuje jednotlivá témata, která souvisí se vzděláváním dospělých. Témata či pojmy jsou řazeny abecedně. Mimo jiné jsou ve slovníku obsaženy termíny jako absolvent, abstrakt, brainstorming, celoživotní vzdělávání, dálkové studium, mentor, sebezvzdělávání, transfer učení nebo znaky efektivnosti vzdělávacího procesu. Slovník zahrnuje také specifika a metody vzdělávání dospělých, samotný význam pedagogiky, typy a styly vyučování nebo vyučovací techniky. Tato kniha byla užitečná v rámci vymezení pojmů, které se týkají vzdělávání dospělých.

PALÁN, Zdeněk, 2002. *Základy andragogiky*. Praha: Vysoká škola J.A.Komenského. ISBN 80-8672303-8.

Knihou seznamuje čtenáře s problematikou andragogiky v celé její šíři, vysvětluje také základní andragogické pojmy a poukazuje na význam celoživotního učení. Publikace je vhodná pro ty, kteří pracují s dospělými či se v rámci své profese nějakým způsobem zabývají vzděláváním a výchovou dospělých. Kniha pro nás byla důležitá z hlediska pochopení významu celoživotního vzdělávání.

PÁVKOVÁ, Jiřina a kol., 2002. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-711-6

Tato publikace je určitým typem příručky, podle níž se mohou řídit nejen pedagogové, ale i laická veřejnost, která se zabývá volnočasovými aktivitami dětí, mládeže, dospívajících i dospělých. Obsahově zachycuje a vysvětluje základní pojmy, které se pojí s volným časem, se způsoby trávení volného času, s druhy volnočasových činností, a to nejen v České republice, ale i v zahraničních zemích, které by mohly být určitým vodítkem nebo vzorem pro organizace, jež se volnočasovými aktivitami v České republice zabývají. Jelikož se výchova v mimoškolních zařízeních a organizacích musí řídit dle platných právních norem, je i výčet těchto norem přiložen v závěru knihy.

Tato publikace pro nás byla přínosná v definování pojmu volný čas, který objasňujeme ve druhé kapitole naší bakalářské práce.

PLAMÍNEK, Jiří, 2010. *Vzdělávání dospělých*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3235-0.

Publikace *Vzdělávání dospělých* Jiřího Plamínka se komplexně věnuje problematice vzdělávání dospělých. Její odlišnost oproti podobným knihám spočívá v praktickém pojetí a v širokém tematickém zaměření. Je v ní možné nalézt kapitoly o tom, jak, ale i co učit, dále návod na výběr formy vzdělávání, informace o současném stavu vzdělávání, popis hlavních zájmových skupin, které se účastní vzdělávání nebo metodiku jak zvládnout problémy, které zde mohou nastat. To vše autor obohacuje o řadu obrázků a praktických příkladů. Přínos této publikace pro nás spočíval v definování pojmu vzdělávání a poukázal také na hlavní znaky zájmového vzdělávání dospělých, neboli na desatero tohoto typu vzdělávání.

POSPÍŠIL, Oldřich, 2001. *Pedagogika dospělých - andragogika*. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 80-7290-064-1.

Pedagogika dospělých – andragogika od Oldřicha Pospíšila obsahuje odborný text, který mohou využít zejména studenti speciální pedagogiky. Text je zaměřen na výchovu a vzdělávání dospělých. Čtenáři v této publikaci naleznou charakteristiku dvou disciplín souvisejících s celoživotním vzděláváním dospělých osob. Jedná se o disciplínu nazvanou pedagogika dospělých a andragogickou disciplínu. Tato publikace nám posloužila k objasnění oblasti zájmového vzdělávání, především v jeho definici.

PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ, 2009. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7376-647-6.

Pedagogický slovník autorů Jana Průchy, Elišky Walterové a Jiřího Mareše je nezbytným pomocníkem pro učitele, vychovatele a studenty pedagogických oborů. Tento slovník se zaměřuje na vymezení základních pedagogických pojmů souvisejících s vývojem pedagogiky, pedagogické psychologie, ale i se systémovými změnami v oblasti školství, či školské politiky, státní správy a samosprávy ve školství. Dále publikace poskytuje pohled na měnící se obsah a pojetí tradičních pedagogických termínů. Přínos této publikace spočívá v definování volného času, na který se zaměřuje druhá kapitola naší bakalářské práce.

ŘÍČAN, Pavel, 2007. *Psychologie osobnosti: Obor v pohybu*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-1174-4.

Publikace *Psychologie osobnosti: Obor v pohybu* od Pavla Říčana je monografií učebnicového typu pojednávající o jednotlivých složkách osobnosti jedince včetně systematického popisu individuálních rozdílů. Tato publikace také seznamuje své čtenáře, ať už jde o studenty psychologie či laiky, s poznatky z vědního oboru psychologie osobnosti. Přínosná pro nás byla zejména v definování pojmu zájem, který objasňujeme v úvodní kapitole naší bakalářské práce.

ŠERÁK, Michal, 2009. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-551-6.

V publikaci *Zájmové vzdělávání dospělých* od Michala Šeráka nalezneme celistvé informace pojednávající o jednom z nejvýznamnějších faktorů, jež je důležitý pro další rozvoj vzdělávání dospělých osob, tedy o problematice zájmového vzdělávání dospělých. Publikace čtenáře seznamuje s vymezením tohoto typu vzdělávání dospělých osob, s jeho typy, rysy, funkcemi, cíly, formami a institucemi, jejichž definování bylo pro naši práci cenným podkladem. Autor knihy hodnotí i význam zájmového vzdělávání dospělých osob pro samotný rozvoj jedince i společnosti a analyzuje dostupné informační materiály ukazující situaci v této oblasti v České republice. Zároveň se zde Šerák zabývá i tematikou volného času a vyzdvihuje především jeho funkce a faktory, které tento čas ovlivňují. V rámci oblasti zájmového vzdělávání dospělých byla jeho publikace přínosem především v představení charakteristických rysů, desatera, funkcí, cílů, typů, forem a specializovaných institucí zajišťujících tento typ vzdělávání dospělých.

VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ a kol., 2007. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-1734-0.

Tato odborná publikace je zacílena na pedagogiku neboli učitelství jako celek. Význam pedagogiky je zřetelný, jelikož jejím prostřednictvím jsou předávány znalosti a vědomosti z jedné generace na druhou. Každý pedagog se musí celý život průběžně vzdělávat, jelikož tato profese souvisí s mnoha změnami, stále novými a doplňovanými fakty. Každé dítě je do určité míry ovlivněno právě z hlediska pedagogického vzdělání, které utváří i jeho vlastní osobnost. Kniha obsahuje mnoho kapitol, jež spolu úzce souvisí a tudíž i přirozeně navazují. Zmínit lze zajímavé a poučné kapitoly týkající se témat jako školský systém v českých zemích, vyučování a jeho podoby, výchova k práci s informacemi či etická nebo multikulturní výchova. Tato publikace pro nás v rámci naší bakalářské práce byla přínosná zejména z hlediska objasnění pojmu vzdělávání, kterým se zabýváme v úvodí kapitole naší práce.

VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír SMÉKAL, 1995. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido. ISBN 80-901737-9-9.

Publikace *Základy pedagogiky volného času* autorů Mojmíra Vážanského a Vladimíra Smékala přináší celistvé informace pojednávající o problematice pedagogiky volného času. Nejenže publikace vymezuje pojmy volný čas a vědní obor pedagogika, ale zaměřuje se i na představení směrů týkajících se chápání pojmu volný čas. Pro účely naší práce byla tato publikace přínosem především v definování a v pochopení pojmu a problematiky volného času.

VETĚŠKA, Jaroslav a Michaela TURECKIOVÁ, 2008. *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-1770-8.

Publikace *Kompetence ve vzdělávání* autorů Jaroslava Vetešky a Michaeli Tureckiové se zabývá problematikou kompetencí ve vzdělávání a to ve vztahu ke školnímu vzdělávání mládeže, ale také ve vztahu ke vzdělávání dospělých. Spojuje teoretický výklad s praxí a propojuje pojetí andragogiky a pedagogiky. Uvádí podrobné přehledy klíčových kompetencí ve vzdělávání a seznamuje také s pojmy, jako jsou např. vzdělávání, kompetence ve vzdělávání či typy vzdělávání, které byly nezbytné pro účely naší práce.

VYMAZAL, Jiří, 1990. *Mimoškolská výchova a vzdělávání dospělých a její institucionální systém v ČSR*. Praha: SPN. ISBN 80-7066-104-6.

Publikace *Mimoškolská výchova a vzdělávání dospělých a její institucionální systém v ČSR* od Jiřího Vymazala představuje velmi důležitý materiál zaměřující se na oblast zájmového vzdělávání dospělých. Vychází z něj celá řada autorů zabývajících se právě touto problematikou vzdělávání dospělých lidí. Dále publikace uvádí kategorizaci jednotlivých funkcí a typů oblasti zájmového vzdělávání dospělých a obsahuje mnohé výchovné složky. Zároveň se snaží poukázat na skutečnost týkající se blízké souvislosti a vzájemných vztahů mezi těmito složkami a na důležitost dalších složek. Tato publikace je vhodným studijním materiálem pro studenty pedagogických středních i vysokých škol. Pro účely naší bakalářské práce byla přínosná zejména v oblasti zájmového vzdělávání dospělých osob, přesněji pak pro vymezení jednotlivých funkcí a typů tohoto typu vzdělávání dospělých a pro kategorizaci těchto typů vzdělávání dospělých osob, které je realizováno v rámci volného času těchto lidí.

WODLINGER, Michael, 2007. *Adult Education: Understanding The Adult Learner*. USA: Xulon Press. ISBN 978-1-602666-069-4.

Michael Wodlinger se ve své publikaci *Adult Education: Understanding The Adult Learner* zabývá vzděláváním dospělých osob a snaží se docílit toho, aby čtenáři jeho publikace pochopili danou problematiku a zapojili se do ní. Ono zapojení se do problematiky vzdělávání dospělých by podle něj mělo probíhat na základě představení mnoha klíčových aspektů. Zároveň tato publikace využívá řadu případových studií, prostřednictvím kterých se snaží čtenáře zapojit do skutečných situací v oblasti vzdělávání dospělých jedinců. Přínos této publikace pro nás spočívá v definování pojmu vzdělávání dospělých, kterým se zabýváme v úvodní kapitole naší bakalářské práce.

ČESKO. Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 190, s. 10262-10346. Dostupný také z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon>

Tento zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání upravuje předškolní, základní, střední, vyšší odborné a některé jiné vzdělávání ve školách a školských zařízeních. Jsou v něm také stanoveny podmínky, dle kterých se může vzdělávání a výchova realizovat, jsou zde určeny povinnosti fyzických a právnických osob, které se týkají vzdělávání. Vymezuje také působnost orgánů, jež uskutečňují státní správu a samosprávu ve školství. Tento zákon pro nás byl přínosný v oblasti vymezení pojmu vzdělávání, na který se zaměřujeme v první kapitole této práce.

INTERNETOVÉ ZDROJE

ANDROMEDIA. Andragogický slovník. <http://andromedia.cz> [online]. 2002 [cit. 2013-10-03]. Dostupné z: <<http://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník>>

Andragogický slovník pojednává o andragogice, tedy vzdělávání dospělých. Slovník obsahuje abecedně uspořádané termíny, které se vztahují právě ke vzdělávání dospělých. Celkový počet těchto termínů je v současné době 649.

ČERVENKA, Jan. *Co děláme ve svém volném čase?* [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2004 [cit. 2014-02-02]. Dostupné z:

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3081/f3/100351s_oz40426.pdf

Tato tisková zpráva poukazuje na to, jakým způsobem lidé tráví svůj volný čas. Potřebné informace byly zjištěny na základě analýzy v podobě dotazníkového šetření. Velká část respondentů uvedla, že nejčastěji svůj volný čas tráví posloucháním hudby, četbou knih a časopisů, sportovními aktivitami nebo pravidelným setkáváním se svými přáteli. Jednotlivé výsledky se lišily podle toho, k jakému časovému období se vztahovaly. Tedy zda byly prováděny alespoň jednou týdně, měsíčně, jednou za čtvrt roku či za rok nebo nebyly vykonávány vůbec.

MEMORANDUM, 2000. *Memorandum o celoživotním učení.* [online]. © 2011 Národní vzdělávací fond, o.p.s. [cit. 2014-03-04]. Dostupné z:

< <http://old.nvf.cz/archiv/memorandum/obsah.htm> >

Memorandum o celoživotním učení je ve skutečnosti pracovní materiál Evropské komise z roku 2000. Je v něm uvedeno, že význam celoživotního vzdělávání stále roste a že tento typ vzdělávání by měl být v rámci Evropy přístupný všem lidem bez rozdílu. Svým principem je založen na šesti základních myšlenkách, které mají zaručit neustálý a neomezený přístup k učení a vzdělávání, adekvátní poskytování kvalitních informací o možnostech tohoto druhu vzdělávání, dostatečné množství potřebných investičních prostředků, nejvhodnější metody a postupy uplatňované při aplikaci celoživotního vzdělávání, možnost vzdělávání v místě bydliště nebo jeho blízkém okolí a pravdivé hodnocení v podobě certifikátů či diplomů.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Mezinárodní konference UNESCO o vzdělávání dospělých, 1997. Hamburská deklarace a Agenda pro budoucnost, Hamburk, 1997. Mezinárodní konference UNESCO o vzdělávání dospělých* [online]. ©MŠMT 2013-2014, 2001-07-01 [cit. 2014-01-15] Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/mezinarodni-konference-unesco-o-vzdelavani-dospelych-1>>

Mezinárodní konference UNESCO o vzdělávání dospělých byla již v pořadí 5. konferencí tohoto druhu. Koná se pravidelně ve dvanácti letých intervalech, a to již od druhé světové války. Hlavním cílem této konference bylo jednání o možném přijetí dvou významných dokumentů. Hamburské deklarace (zabývá se gramotností dospělých, přístupem k informacím, právem na vzdělání, integrací žen a jejich emancipací nebo kulturou míru a vzdělání pro občanství a demokracii) a dále takzvané Agendy pro budoucnost, což je propracovaný program pro další rozvoj vzdělávání dospělých do doby, než se bude konat další pravidelná konference.

ŠERÁK, Michal, 2008. Článek *FUTURA: Zájmové vzdělávání dospělých*. In: Respekt institut. [online]. © 2010 Respekt institut, o.p.s. [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <<http://www.respektinstitut.cz/clanek-futura-zajmove-vzdelavani-dospelych/>>

Článek FUTURA pojednává o celoživotním vzdělávání, přičemž FUTURA je projekt, který podporuje vzdělávání dospělých a svým zacílením je určen především na oblast Prahy. V daném článku je celoživotní vzdělávání charakterizováno určitými znaky, mezi které patří volný čas, vlastní aktivita a zájem o studium nebo dobrovolnost a možnost svobodné volby typu vzdělání. Zapotřebí je i dostatečná míra vnitřní motivace. Ačkoli má celoživotní vzdělávání své silné i slabé stránky, stále se řadí mezi kvalitní formu vzdělávání.